

SOCIJALNA DISTANCA PREMA STRANIM RADNICIMA NA PODRUČJU GRADA SPLITA

Vučić, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:385086>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU**

**ZAVRŠNI RAD
SOCIJALNA DISTANCA PREMA STRANIM RADNICIMA NA
PODRUČJU GRADA SPLITA**

BARBARA VUČIĆ

SPLIT, 2024.

**ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE**

**ZAVRŠNI RAD
SOCIJALNA DISTANCA PREMA STRANIM RADNICIMA NA
PODRUČJU GRADA SPLITA**

Studentica:

Barbara Vučić

Mentorica:

prof. dr. sc. Renata Relja

SPLIT, srpanj 2024.

Zahvale

Hvala svim mojim prijateljima koji su mi bili velika podrška, savjetnici i ugodno društvo.

Ovaj rad posvećujem meni najdragocjenijima, mojoj obitelji.

Sadržaj

UVOD.....	1
1. SOCIOLOŠKE ODREDNICE RADA STRANACA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	3
1.1. Legislativni okvir – dozvole za rad.....	3
1.2. Integracija stranaca u Republici Hrvatskoj	6
1.3. Iskustva stranih radnika u Republici Hrvatskoj	8
2. KULTUROLOŠKE RAZLIKE I KONCEPTUALIZACIJA SOCIJALNE DISTANCE	12
2.1. Kulturološke razlike stranaca i domaćeg stanovništva	12
2.2. Koncept socijalne distance	15
3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA.....	18
3.1. Predmet i ciljevi istraživanja	18
3.2. Uzorak istraživanja.....	18
3.3. Operacionalna shema	19
3.4. Konceptualna shema	20
4. REZULTATI I RASPRAVA.....	21
4.1. Sociodemografska obilježja uzorka	21
4.2. Iskustva domaćeg stanovništva sa stranim radnicima.....	22
ZAKLJUČAK.....	31
LITERATURA	33
PRILOZI.....	38
Anketni upitnik	38
Tablični i grafički prikazi.....	45
Tablice hi-kvadrat testova.....	67
SAŽETAK	71
SUMMARY	72
Bilješke o autorici	73

UVOD

U posljednjih nekoliko desetljeća, Hrvatska je prošla kroz značajne promjene na ekonomskom, političkom i demografskom planu. Nakon ulaska u Europsku uniju 2013. godine, zemlja se sve više otvorila prema međunarodnim tržištima i radnim migracijama. Jedan od ključnih fenomena koji su pratili ove promjene je povećanje broja stranih radnika u Hrvatskoj. Ova pojava nije samo odraz globalizacijskih procesa i slobode kretanja radne snage unutar EU, već i odgovor na specifične potrebe hrvatskog tržišta rada. Strani radnici dolaze iz različitih dijelova svijeta, donoseći sa sobom raznolike kulture, jezike i radne navike. Njihova prisutnost u Hrvatskoj nije samo ekonomski značajna, već ima i socijalne, kulturne i političke implikacije. Dok jedni vide priliv stranih radnika kao nužan korak za održavanje gospodarskog rasta, drugi izražavaju zabrinutost zbog potencijalnih negativnih učinaka na društvenu koheziju i tržište rada.

Socijalna distanca označava kontinuitet odnosa koji variraju od intimnih i toplih do ravnodušnih i neprijateljskih (Supek 1968 prema Mrnjajus, 2013, 311). Ovaj koncept mjeri stavove prema pripadnicima različitih skupina koje se razlikuju od pojedinca kod kojeg se stavovi procjenjuju. Stavovi mogu biti pozitivni ili negativni, ovisno o pojedinčevim mišljenjima i uvjerenjima. Socijalna distanca omogućava objašnjavanje ljudskog ponašanja kroz ispitivanje socijalnih stavova. Postoje tri ključna faktora koja uvjetuju socijalnu distancu prema nacionalnim i religijskim skupinama: kulturni prijenos (obitelj, obrazovanje), grupna kategorizacija (mi – oni) i individualna psihološka karakteristika (frustracija) (Previšić, Hrvatić i Posavec, 2004, 107).

Stereotipna mišljenja najčešće se pojavljuju u negativnom kontekstu. Jezik, tradicija, različiti obredi, vjerska i rasna pripadnost definiraju određenu kulturnu grupu te su glavne karakteristike različitosti koje uzrokuju stereotipe. Primjerice, događaji na području bivše Jugoslavije 1990-ih godina značajno su utjecali na stvaranje negativnih stavova prema srpskoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj, čime su se generacijama prenosili stereotipi i stvarala etnička distanca. U 21. stoljeću, društva su sve više obilježena kulturnom i etničkom raznolikošću, što može potaknuti pojavu diskriminacijskih obrazaca, uključujući i one usmjerene prema stranim radnicima iz trećih zemalja. Kvalitetan kontakt među različitim grupama može značajno smanjiti socijalnu distancu te potaknuti bolju međugrupnu suradnju, što je posebno važno u kontekstu integracije stranih radnika iz trećih zemalja (Mrnjajus, 2013, 311-313).

U posljednjem desetljeću, Hrvatska je postala sve važnija destinacija za imigraciju, zamjenjujući svoj raniji status emigracijske zemlje. Različite demografske karakteristike,

geografsko porijeklo te različiti načini i razlozi dolaska stranih radnika pružaju uvid u raznovrsne profile migranata. Bitno je istražiti njihove životne uvjete, zaposlenje, izloženost nasilju te socijalne kontakte koje ostvaruju u zemlji domaćinu. Koncept socijalne isključenosti odnosi se na deprivaciju pojedinca u radnom, financijskom i sociokulturnom kontekstu. Istraživanja su pokazala da migranti aktivno grade i održavaju socijalne veze izvan granica zemalja iz kojih dolaze, što demantira pretpostavke o gubitku veza s njihovim matičnim društvima (Božić, Kuzmanović, Barada, 2013, 367-369). Cilj ovog istraživanja je dublje istražiti fenomen stranih radnika u Hrvatskoj, analizirati njihove demografske i socijalne karakteristike te procijeniti ekonomske, socijalne i kulturne utjecaje njihove prisutnosti. Time se želi pružiti cjelovita slika o tome kako strani radnici doprinose hrvatskom društvu i gospodarstvu.

Prvo poglavlje rada *Sociološke odrednice rada stranaca u Republici Hrvatskoj* objašnjava kako su nastali migracijski tokovi kroz Republiku Hrvatsku, te kako je na njih djelovao ulazak Republike Hrvatske u Europsku Uniju, ali i pandemija COVID-19. Spominju su uvjeti koje strani radnici moraju zadovoljiti kako bi uopće mogli raditi u Hrvatskoj, te poslovi koje najčešće obavljaju.

U poglavlju *Kulturološke razlike i konceptualizacija socijalne distance* govori se o izazovima koje multikulturalnost donosi Hrvatskoj i Europi. S obzirom da se migrante često percipira kao prijatnu, suočavaju se s različitim društvenim problemima. Isto tako, u Hrvatskoj je visoko izražena religioznost koja utječe na stavove prema imigrantima, pri čemu religija i nacionalizam oblikuju percepciju da samo katolici mogu biti pravi Hrvati. Spominje se kultura, koja kao središnji čimbenik nacionalnih identiteta, dovodi do stvaranja multikulturalnih praksi koje izazivaju neprihvatanje i odbacivanje drugačijih, ali i potiču zaštitu prava i osobnog kulturnog identiteta.

Slijedi poglavlje o *metodološkim aspektima istraživanja* u koje se artikuliraju predmet, ciljevi, hipoteze te uzorak istraživanja. Potom se u radu iznose rezultati provedeno istraživanja kroz poglavlje *Rezultati i rasprava*. Slijedi *zaključak* i *popis literature*, te *prilozi rada* koji sadržavaju anketni upitnik korišten u istraživanju te tablične i grafičke prikaze rezultata. Na kraju rada nalazi se *sažetak* na hrvatskom i engleskom jeziku te *bilješke o autorici*.

1. SOCIOLOŠKE ODREDNICE RADA STRANACA U REPUBLICI HRVATSKOJ

1.1. Legislativni okvir – dozvole za rad

Ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine olakšao je kretanja van i unutar njezinih granica, a time se povećao i broj nezakonitih ulazaka. Krajem 2015. i početkom 2016. godine, kada je nastala migrantska kriza, nekoliko milijuna migranata prošlo je područjem Europe u potrazi za novim domom. Glavi cilj uglavnom je bila Srednja i Zapadna Europa, ali ruta koju su migranti slijedili obuhvaćala je Balkanski poluotok. Međunarodna organizacija za migracije pruža najbolji uvid u nezakonita kretanja migranata i njihove nezakonite prelaskе granica (Vulas, 2022, 171).

Republika Hrvatska nalazi se na važnom koridoru jer državljane trećih zemalja vodi od istoka do Sredozemlja. S obzirom da RH ima izrazito velike kopnene granice, samim time pokriva velik dio Europe. Najduži dio vanjske granice EU-a prema trećim zemljama pokriva Rumunjska, zatim Hrvatska, a na trećem je mjestu Finska. Morske granice također služe za nezakonit ulazak i velik broj migranata koristi tu rutu, ali nerijetko takav put završava s pogibljí. Istočno-sredozemna ruta u razdoblju 2015./2016. godine migrantima se pokazala kao najisplativija. Krajem 2019. godine svijet je zaokupila pandemija bolesti COVID-a 19 koja je privremeno zaustavila cijeli svijet, pa tako i neke od smjerova migranata. Dolaskom pandemije migracijski pravci na istočnom, središnjem i zapadnom Sredozemlju opadaju, a u porastu je središnja Europa. Dok su na početku migrantskog vala najviše naseljavanje Grčka, Italija i Španjolska, za vrijeme pandemije Bugarska postaje jedan od glavnih ciljeva. Najveći broj migranata dolazi iz Sirije i Afganistana kao vodećih zemalja, a nakon njih slijede Pakistan i Bangladeš. Nastanak Islamske države i ukupna vojno-politička situacija na Bliskom istoku doprinijelo je masovnim migracijama stanovništva s tog područja, a tome svjedoči podatak da je Siriju napustilo više od 4 milijuna ljudi (Vulas, 2022, 173-186).

Migranti se često sele radi poboljšanja životnih uvjeta, kao što su pronalaženje posla, napredovanje u obrazovanju ili ponovno ujedinjenje s obitelji, a ne zbog izravne prijetnje ili progona. Izbjeglice su zaštićene međunarodnim pravom, posebice Konvencijom o izbjeglicama iz 1951. godine, dok nacionalne vlade reguliraju migracijske procese sukladno svojim zakonima i postupcima. Pojam "migrant" obuhvaća različite pravne kategorije, uključujući radne migrante, osobe s zakonski definiranim specifičnim oblicima kretanja kao što su krijumčareni migranti, te one čiji status nije posebno reguliran međunarodnim pravom, poput međunarodnih studenata (Iom.int, 2024).

U Republici Hrvatskoj, rad stranaca, odnosno osoba koje nisu hrvatski državljani, reguliran je prema odredbama članka 54. Zakona o zaštiti na radu (NN 71/14, 118/14, 94/18 i 96/18). Prema tim odredbama, strani radnici obavezni su ispuniti uvjete propisane specifičnim zakonima i pravilima Republike Hrvatske, kao i uvjete definirane navedenim Zakonom. Posebno je važno napomenuti da strani poslodavci koji upućuju svoje radnike u Republiku Hrvatsku moraju primjenjivati hrvatske zakonske propise o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu. Ovo obuhvaća i primjenu odredbi iz proširenog kolektivnog ugovora, ukoliko su uvjeti radnika iz zemlje poslodavčeva sjedišta povoljniji od uvjeta u Hrvatskoj. Što se tiče osposobljavanja za siguran rad, strani radnici koji nisu prošli potrebno osposobljavanje mogu obavljati svoje dužnosti pod nadzorom radnika koji je prošao takvo osposobljavanje, no takav nadzor može trajati najduže 60 dana. Svi službeni dokumenti izdani stranim radnicima moraju biti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Ukoliko su dokumenti izdani na drugom jeziku, moraju biti prevedeni na hrvatski jezik i latinično pismo od strane ovlaštenog sudskog tumača (Uznr.hr, 2024).

Strani radnici u Hrvatskoj mogu tražiti posao putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, preko agencija za posredovanje pri zapošljavanju, na internetu i preko javnih oglasa objavljenih u tisku. Ukoliko posao traže preko HZZ-a dobivaju savjetnika koji im nudi pomoć pri pronalasku posla. Da bi to mogli ostvariti moraju priložiti važeći identifikacijski dokumenti iz zemlje porijekla (osobna iskaznica ili putovnica), svjedodžbu ili diplomu srednje škole i osobni identifikacijski broj (OIB) (Migracije.hr, 2024). Državljanima trećih zemalja u Hrvatskoj mogu dobiti radnu dozvolu ukoliko imaju dozvolu za boravak i rad i potvrdu o prijavi rada kod onih poslodavaca s kojim stupaju u radni odnos. Dozvole za boravak izdaje nadležna policijska uprava ili zavod za zapošljavanje. Poslodavac može sam zatražiti zahtjev za izdavanje boravišne i radne dozvole ukoliko dođe do nedostatka radne snage na tržištu rada Republike Hrvatske. Zahtjev se može podnijeti neposredno ili e-poštom nadležnoj policijskoj upravi kojoj pripada i sam poslodavac, odnosno prema mjestu namjeravanog boravka. O samom zahtjevu pak odlučuje policijska postaja, odnosno policijska uprava prema namjeravanom mjestu prebivališta državljanina iz skupine trećih zemalja. Poslodavac može zatražiti dozvolu ukoliko zadovoljava određene uvjete: obavlja gospodarsku djelatnost u Republici Hrvatskoj, ima podmirene obveze za javna davanja (nema duga za porez na dohodak niti dug za obvezna osiguranja), u posljednjih 6 mjeseci ima najmanje jednog zaposlenog državljanina Republike Hrvatske i nema pravomoćnu osudu za kaznena djela u području radnih odnosa i socijalnog osiguranja (e-Citizens, 2024).

Nepalci i Filipinci postali su najčešća radna snaga u Hrvatskoj te se kao najbrojniji ističu u priljevu radne snage iz dalekih zemalja. Dozvolu za rad u Hrvatskoj mogu dobiti državljani trećih zemalja ukoliko imaju dozvolu za boravak i rad ili potvrdu o prijavi rada za poslove koje se izdaje i kod poslodavca s kojim je sklopljen radni odnos. Zbog velikih iseljavanja iz Hrvatske, kao i rasta ekonomije, došlo je do deficita radne snage i potrebe uvoza iste. Ulaskom Hrvatske u EU utemeljeni su različiti migracijski obrasci i olakšan je sam ulazak u državu, ali pandemija COVID-a 19 donijela je ponovno zatvaranje granica i ograničenost ulazaka i izlazaka u državu. Isto tako jedna od posljedica bila je i smanjena zaposlenost u svim sektorima. U 2020. godini dodijeljen je najveći broj radnih dozvola i dozvola za boravak u Hrvatskoj. Najveći broj njih izdan je graditeljstvu. Upravo ta djelatnost nije privlačna hrvatskim radnicima, ponajviše zbog slabo plaćenog i teškog fizičkog rada, veliku mobilnost u poslu i izloženost vremenskim (ne)prilikama. Migranti prihvaćaju takve poslove, ali su najčešće slabije plaćeni i nisu u skladu s kvalifikacijama. Isto tako često žive u neadekvatnim uvjetima i krše se im se radnička prava (Horvat, 2021, 82-83).

Rezultati istraživanja provedenog 2011. godine pokazali su da je najviše stranih radnika u građevinarstvu. Naporan i slabo plaćen rad nije privlačan Hrvatima, no migrantima istočnih zemalja nudi bolje uvjete nego u zemljama njihova porijekla. U Hrvatskoj je zabilježen nedostatak radne snage, a do toga su dovele niske plaće, praćene teškim fizičkim radom, često sa znatno većim brojem radnih sati od dozvoljenog. MUP je do kraja 2011. godine izdao 566 novih radnih dozvola unutar kvota, a produženo ih je 5300 (Ministarstvo unutarnjih poslova, 31. prosinca 2011.). Populacija stranih radnika s radnom dozvolom uglavnom je muška, u dobi od 30 do 50 godina. Iz toga se zaključuje da se uglavnom radi o muškarcima u najproduktivnijoj životnoj dobi. Dvije trećine ispitanika su u braku, četvrtina su samci, a jedan je razveden. Od ukupnog broja ispitanika njih četrdeset ima djecu. Petnaest ispitanika ima troje djece, trinaest dvoje, jedanaest jedno i jedan ispitanik četvero djece. Vjerojatno velik dio zarade šalju svojim obiteljima, koje zbog loših uvjeta, odnosno visokih troškova života u Hrvatskoj ne mogu odmah preseliti. Najveći broj ispitanika su slabo obrazovani, najveći dio ima srednju školu, dok ima i onih koji kao najveći stupanj obrazovanja imaju tek osnovnu školu (Božić, Kuzmanović, Barada, 2013, 371-376).

Hrvatska Vlada u studenom 2020. godine usvojila je zakon kojim je odlučeno da Vlada više nije ta koja mora odlučivati o godišnjim kvotama za rad državljana trećih zemalja. Sam postupak izdavanja radne dozvole tako se ubrzao na trajanje od maksimalno 30 dana. Prema novom Zakonu o strancima (2020.) poslodavac koji namjerava zaposliti stranog radnika mora

napisati zahtjev Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (HZZ) u kojem navodi uvjete radnog mjesta (Butković, Samardžija, Rukavina, 2022, 40-46). Hrvatska udruga poslodavaca procjenjuje da bi Hrvatska do 2030. godine mogla imati jednu četvrtinu stranih radnika. S obzirom na skok izdanih i produženih radnih dozvola, dolazi i do porasta BDP-a, za koji se pretpostavlja da će nastaviti rasti i narednih godina. Pretpostavlja se da bi narednih godina godišnji broj izdanih dozvola mogao iznositi do 200 000 na godišnjoj razini (Dubrovacki.slobodnadalmacija.hr, 2024).

U Republici Hrvatskoj, osobe koje su pod međunarodnom zaštitom imaju pravo raditi bez potrebe za posebnom dozvolom za boravak i rad ili potvrdom o prijavi rada. Ovo pravo također vrijedi i za državljane trećih zemalja koji su stekli privremeni boravak zbog spajanja obitelji s hrvatskim državljaninom, dugotrajnog ili stalnog boravka, odobrenog azila ili supsidijarne zaštite prema relevantnim propisima o međunarodnoj zaštiti. Dodatno, državljani trećih zemalja imaju mogućnost raditi bez posebne dozvole ako imaju odobren privremeni boravak zbog životnog partnerstva s hrvatskim državljaninom ili stranim državljaninom s dugotrajnim boravištem, te ako su dobili dozvolu za boravak i rad radi premještanja unutar društva ili zbog istraživačkih aktivnosti. Osim toga, privremeni boravak može biti odobren i u svrhu studiranja, s mogućnošću rada ili samozapošljavanja do 20 sati tjedno, osim u slučajevima kada je studentska praksa integralni dio studijskog programa. Također, status redovitog učenika omogućuje rad do 20 sati tjedno putem ovlaštenih posrednika, bez formalnog zasnivanja radnog odnosa. Uz navedeno, privremeni boravak može biti odobren i zbog boravka osobe s dugotrajnim boravištem u drugoj državi članici Europskog gospodarskog prostora (EGP), azila ili supsidijarne zaštite, te za osobe koje su tražitelji međunarodne zaštite prema važećim propisima o međunarodnoj zaštiti. Dugotrajni i stalni boravak također su obuhvaćeni ovim pravilima (Migracije.hr, 2024).

1.2. Integracija stranaca u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj je trenutno najveći broj stranih radnika prijavljen u gradu Zagrebu. Kako bi im se pomoglo u boljoj prilagodbi i suživotu, grad Zagreb omogućio je besplatne tečajeve hrvatskog jezika. Tečaju mogu pristupiti strani radnici koji imaju radnu dozvolu na tri godine, te će im biti omogućen vaučer od 500 eura za tečaj. Otprilike je osigurano ukupno 150 000 eura namijenjenih za tečaj. Tečajevi će se odvijati na Pučkom učilištu u Zagrebu, a inicijativi su se pridružile i brojne humanitarne udruge (Index.hr, 2024). Iako su u prvim masovnim dolascima strani radnici naseljavali uglavnom grad Zagreb, kasnijim dolascima odlazili su i u druge dijelove Hrvatske. Najčešće žive u skupinama, otprilike njih 10ak u nekoliko kvadrata. Tako je

skupina Filipinaca pronašla svoj dom u nedaleko od Slavonskog Broda, u mjestu Donje Bebrine. Zajedno žive u jednoj kući. Za HRT rekli su da su ih mještani odlično primili. Angažirala ih je mesoprerađivačka tvrtka koja im je osim posla osigurala i smještaj. Filipinci su zadovoljno ukupnim angažmanom, te neki od njih u Hrvatsku planiraju dovesti svoje obitelji (Večernji.hr, 2024).

S obzirom na velik broj stranih radnika na području grada Splita, grad Split zajedno s Centrom za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata započeta je inicijativa učenja hrvatskog jezika za strane radnike. Inicijativa je započeta radi lakše prilagodbe stranaca te savladavanje jezičnih barijera. Isto tako na taj način bi stranim radnicima predstavili i kulturu, tradiciju i običaje grada Splita i okolice. Poslodavcima koji zapošljavaju strane radnike je također ponuđen tečaj kako bi usavršili svoje znanje i odnos prema novim, stranim kolegama. Tečajevi su osim u Splitu, provedeni u Zagrebu i Varaždinu (Index.hr, 2024).

Jutarnji list navodi da Republika Hrvatska nema točan podatak o ukupnom broju stranih radnih i njihovom točnom pravno-radnom statusu. Iz tog razloga postavlja se pitanje kako točno oni žive? Dobivaju li plaće „na crno“ i plaćaju li porez državi? Broj dozvola za rad i boravak, kao i broj produženih dozvola ne preklapaju se s brojem onim kojim plaćaju mirovinsko osiguranje. Hrvatski političar i ministar rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Marin Piletić, u mandatu 2024. godine objašnjava da je broj stranih radnika dinamičan, povećava se na tjednoj razini i također ovisi o pojedinim zanimanjima. S druge strane istraživači Hrvatske HNB-a ukazuju na činjenicu da i uz navedene razloge broj neslaganja je i dalje poprilično visok. Problem nastaje jer Hrvatska nema sistematiziranu politiku za praćenje imigracija. Tako radnici koji rade „na crno“ ne plaćaju porez i dohotke i time stvaraju ilegalno tržište rada. Na taj strani radnici kratkoročno su korisni jer su jeftinija radna snaga u odnosu na domaće stanovništvo, ali dugoročno njihov boravak može negativno utjecati na makroekonomiju Hrvatske. Uspoređuje ih se s hrvatskim gastarbajterima. S obzirom da strani radnici, kao i hrvatski u inozemstvu, zarađene novce šalju kući, suficit na Hrvatskom tekućem računu će padati, a priljev u inozemstvo rasti (Jutarnji.hr, 2024).

Pandemija COVID-a 19 privremeno je zaustavila sva događanja u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Negativne demografske promjene rezultirale su manjkom domaće radne snage na tržištu, a Hrvatska postaje sve zanimljivija stranim radnicima iz trećih zemalja. Priljev stranih radnika pozitivno utječe na rast BDP-a u Hrvatskoj jer zapošljavanje stranih radnika povećava ukupno zaposlenost u RH. Faktor rada, kapitala i proizvodne funkcije oblikuju BDP. Faktor rada odnosi se na ukupan broj plaćenih sati rada u gospodarstvu, faktor kapitala uključuje

materijalnu i nematerijalnu imovinu koja se koristi u proizvodnom procesu, a proizvodne funkcije pokazuju koliko se učinkovito rad i kapital koriste u proizvodnom procesu te istodobno odražavaju utjecaj ostalih proizvodnih činitelja poput tehnologije, menadžerskih sposobnosti itd. Ukupan broj plaćenih radnih sati u gospodarstvu utječe na ukupno smanjenje strukturne nezaposlenosti (HNB.hr, 2024).

1.3. Iskustva stranih radnika u Republici Hrvatskoj

Najznačajnije povećanje odobrenih radnih dozvola u Hrvatskoj zabilježeno je 2020.godine. Najveći broj dozvola izdan je za graditeljstvo. Najveći broj migranata radi u privatnim poduzećima. Najčešće su to muškarci u dobi od 30 do 50 godina. Ima ih jako mali postotak sa visokim obrazovanjem, a uglavnom imaju srednju ili samo osnovnu stručnu spremu. Osim graditeljstva, migranti posao najčešće traže u sektoru ugostiteljstva i turizma. To potvrđuje činjenicu da migranti najčešće popunjavaju radna mjesta koja zahtijevaju minimalan stupanj obrazovanja. Najveći izazovi pri zapošljavanju su im jezična barijera, neusklađenost kvalifikacija i vještina te diskriminacija. Provedeno istraživanje pokazalo je da u Hrvatskoj i dalje postoji jaz između zapošljavanja Hrvatskih državljana, radnika rođenih u EU i radnika iz trećih zemalja (Butković, Samardžija, Rukavina, 2022, 28-40).

Gospodarska kriza iz 2008. godine ostavila je dubok trag na ekonomsko stanje u državi. Visoka stopa nezaposlenosti i niske plaće potaknule su velika iseljavanja u inozemstvo. Intenzitet odlaska stalno se mijenjao, ali je bio uvijek prisutan. Hrvati su masovno svoje poslove tražili izvan granica vlastite države, u bogatim državama EU. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju olakšao je odlaske zbog otvaranja granica. Shodno tome u Hrvatskoj je došlo do manjka domaće radne snage i nastala je potreba za uvozom stranih radnika. Tako su strani radnici postali važan segment hrvatske ekonomije i nadoknadili su manjak radne snage prvenstveno u građevinarstvu i turizmu. Niske plaće, najčešće između 600 i 700 eura zadovoljile su njihove potrebe. Važno je naglasiti da možda dobivaju i dio plaće „na ruke“, pa je zarađeni iznos nešto veći (Index.hr, 2024).

Radnik u visokogradnji, konobar, pomoćni kuhar, kuhar i dostavljač najčešća su zanimanja od ukupno 522 koja obavljaju strani radnici u Hrvatskoj. Najveći broj dozvola izdan je u gradu Zagrebu. Trenutno čine oko 9% ukupne radne snage u Hrvatskoj, a pretpostavka je da će se taj udio još povećavati. Premda u Hrvatskoj i dalje postoji velik broj nezaposlenih, pretpostavka je da ne žele obavljati poslove koju su ponuđeni strancima. Razlog su vjerojatno niske plaće i loši radni uvjeti. Takvo stanje nije neočekivano, jer strani radnici i dobivaju uglavnom teške fizičke i niskokvalificirane poslove (Index.hr, 2024).

Strani radnici u Hrvatskoj uvelike dobivaju poslove u građevinarstvu. Na takva radna mjesta često nemaju većih primjedbi i nerijetko svoje izjave dijele s novinarima. Primjerice, Indijac Sivasamy jedan je od mnogih koji su u Hrvatsku došli pronaći bolje uvjete za život i rad. S novinarima portala Lider podijelio je nekoliko informacija. U Hrvatsku je došao prvi put, preko agencije za zapošljavanje. U Indiji je ostavio suprugu kojoj šalje dio svoje zarade. Kaže da je njihov životni standard dosta niži, pa od njegove hrvatske plaće oni tamo mogu lijepo živjeti, ali i štedjeti za budućnost. On je zajedno s još nekoliko radnika smješten u Zagrebu, u jednokrevetnim i dvokrevetnim sobama. Plaćena su im i dva topla obroka. Radnici se ponašaju i funkcioniraju kao obitelj, s obzirom da je njihova prava obitelj kilometrima daleko. Zajedno se druže i van radnog vremena. Sivasamy je jedan od onih koji ne planira zauvijek ostati u Hrvatskoj, niti dovesti svoju obitelj. Želi raditi nekoliko godina, skupiti dovoljno novca za obitelj i potom se vratiti u Indiju i tamo potražiti posao, ali prvo želi djeci osigurati mogućnost školovanja (Lidermedia.hr, 2024).

Iako su strani radnici životom i poslovima u Hrvatskoj, često je prisutno nezadovoljstvo domaćih ljudi prema njima. Fizički napadi na radnike trećih zemalja postali su učestali, a najveći broj zabilježen je u gradu Zagrebu. Mahom se radi o stranim radnicima koju obavljaju posao dostavljača. Doživljavaju verbalne nasrtaje, koji prerastu u fizički sukob. Nakon takvih sukoba najčešće je potrebna medicinska pomoć. Nekoliko državljana azijskih zemalja za Index.hr ispričali su svoja iskustva. Iako im se glavni grad Zagreb činio kao dobra i sigurna prilika za zaradu, postali su žrtve pljačke i napada. U kasnim noćnim satima na različitim lokacijama napadnuti su prilikom dostave hrane. Napadaju ih najčešće zbog gotovine koju imaju kod sebe, jer im to podrazumijeva posao. Međutim postoje i slučajevi kada su napadnuti zbog sitnica, primjerice cigarete. Nepalci i Indijci su učestala meta. Iz tog razloga, Udruga Nepalaca u Hrvatskoj zatražila je od Vlade da se poduzmu strože mjere. Kriminalist Željko Crtić navodi kako u Hrvatskoj postoje određene netrpeljivosti u društvu prema migrantima. Jedan od mogućih razloga je što su prije migranti uglavnom samo prolazili kroz Hrvatsku, bez zadržavanja. Većina napada se događa u kasnim večernjim satima, a u prilog tome ide jezična barijera stranaca. Na meti su zbog količine novca koju imaju kod sebe shodno s poslom koji rade. Pretpostavka je da nisu na meti zbog vjere ili rase. Njima je pak preporučeno da se kreću u grupama i izbjegavaju površine koje nisu javne u kasnim satima. Također je potrebno educirati i stanovništvo (Index.hr, 2024).

Pučkoj pravobraniteljici strani se radnici najčešće obraćaju jer su radili bez dozvole, zbog prekomjernih smjena prekovremeno, zbog neisplate plaće od strane poslodavca, uskraćenog

prava na odmor, ne dobivanja obračuna plaće i slično. Isto tako, često žive u nehumanim uvjetima smještaja koje im je dodijelio poslodavac. Shodno pritužbama utvrđeno je da strani radnici zapravo nisu dovoljno upućeni u svoja prava, te da ne znaju kome se obratiti, ali je isto tako prisutan i strah jer su izloženi predrasudama i diskriminaciji (Ombudsman.hr, 2024).

Sociolog Dragan Bagić za RTL iznio je svoje stručno mišljenje o načinu života stranih radnika u Hrvatskoj. Ističe da je ključni problem integracija stranih useljenika. Nepovoljni uvjeti smještaja jedan su od problema koji uskraćuju mogućnost integracije s domaćim stanovništvom. Grupa od 30-40 ljudi, koji su specifični u odnosu na ostatak građana, rezultirati će potpunim distanciranjem. Takve grupe najčešće i rade zajedno, pa su u potpunosti usmjereni samo na sebe. Nemaju potrebu za interakciju s domaćima. Ističe da država kasni i nema točno utvrđen Pravilnik za strane radnike. Trenutno jedino državno tijelo koje se bavi useljavanjem stranih radnika je MUP, a po mišljenju Bagića Vlada bi trebala uspostaviti interdisciplinarni tim koji bi se bavio procesom useljavanja stranih radnika (Net.hr, 2024).

Tijekom dočeka 2024. godine medijske stranice preplavili su napisi o tzv. „nepalskoj Novoj godini“, a Nepalci, Indijci i Filipinci postali su svakodnevnica u Hrvatskoj. Komentari javnosti bili su uglavnom negativni, najčešće su bili izrugivani i doživljavani kao prijetnja. Oni su pobjegli iz siromaštva kako bi u Hrvatskoj dobili priliku za dostojanstven život, kao i velik broj Hrvata koji su svoje bolje sutra potražili u inozemstvu (zenskirecenziraj.com, 2024). Doček Nove godine na glavnom trgu u Zagrebu izazvao je lavinu komentara na račun stranih radnika. Velik broj njih u novogodišnjoj noći ispunili su javne prostore u srcu Zagreba, što je izazvalo negodovanja kod domaćeg stanovništva. „Advent u Nepal“ samo je jedan od brojnih naziva na društvenim mrežama, koji očituju negativne stavove prema stranim radnicima koji su se proveselili na zagrebačkim ulicama. Tome u prilog ide i nekoliko zabilježenih fizičkih nasrtaja od strane domaćeg stanovništva tijekom ovog razdoblja (Index.hr, 2024).

Politički i društveni pogledi na sve veću prisutnost stranih radnika u Hrvatskoj su raznoliki i odražavaju različite političke stavove. Saborska zastupnica Katarina Peović tvrdi da se migrante koristi kao žrtvene jarce, slično kao što su devedesetih huškali protiv Srba, kako bi se prikrili stvarni problemi poput ekonomske eksploatacije od strane kapitalista. Romana Pozniak iz Instituta za etnologiju i folkloristiku primjećuje da se strane radnike često prikazuje kao prijetnju nacionalnom poretku i ekonomskoj stabilnosti, a hrvatska javnost ih često odbacuje i diskriminira. Lucija Mulalić iz Centra za mirovne studije ističe da Hrvatska, iako ima veliku dijasporu, zazire od stranih radnika koji traže bolji život u Hrvatskoj. Ona naglašava da je hrvatsko društvo zatvoreno i nepovjerljivo prema različitostima te da nedostaju javne politike i

mjere integracije koje bi smanjile predrasude i diskriminaciju. Također, strani radnici često doživljavaju kršenje radnih prava i žive u pravnoj nesigurnosti, što može dovesti do getoizacije i dodatnih problema za cijelo društvo (Portalnovosti.com, 2024).

Najčešće se navode problemi za koje je kriva Vlada RH jer se ne bavi dovoljno položajem stranih radnika. Rad agencija je nekontroliran, a takvi uvjeti omogućuju poslodavcima da sa stranim radnicima praktički rade što hoće, jer su oni uglavnom previše uplašeni da ih prijave za sve nedostatke. Radije žive u nehumanim uvjetima i trpe ono što im se nameće, jer im je i to očito bolje od uvjeta koje imaju u svojoj zemlji. Nitko u vlasti nije ponudi nikakva rješenja, a broj dozvola samo raste (Portalnovosti.com, 2024).

Prvo poglavlje objasnilo je legislativni okvir Republike Hrvatske vezan uz zapošljavanje stranih radnika, istražujući dosadašnje praktične primjene ovih zakonskih odredbi. U narednom poglavlju fokus će biti usmjeren na dublje razumijevanje kulturoloških razlika između lokalnog stanovništva i stranih radnika te će se detaljnije istražiti pojam socijalne distance kao relevantnog koncepta u kontekstu njihovih međusobnih interakcija.

2. KULTUROLOŠKE RAZLIKE I KONCEPTUALIZACIJA SOCIJALNE DISTANCE

2.1. Kulturološke razlike stranaca i domaćeg stanovništva

Kultura je središnji čimbenik stvaranja nacionalnih identiteta. Pripadnici kulturnih grupa imaju zajedničke ciljeve očuvanja vlastite kulture kroz običaje, tradicije i uvjerenja, te tako stvaraju osjećaj zajedništva i međusobne povezanosti. Kulture se više ne vežu za određeno geografsko područje, a stalni procesi globalizacije zajedno s medijskim utjecajima i širenjem informacija doveli su do miješanja kultura i stvaranja multikulturalnih praksi. Kultura veoma utječe na život pojedinca, jer gradi njegovu osobnost i identitet. Migracije su različite kulture dovele do spajanja, te je tako nastala multikulturalnost koja sa sobom donosi brojne izazove. Jedna od njih su razlike, koje donose neprihvatanje i odbacivanje drugačijih. Kulturni pluralizam podrazumijeva istovremeno postojanje mnogobrojnih kultura na istom teritoriju. Tako donosi različite izazove i postavlja se pitanje kako zaštititi prava i osobni kulturni identitet, a istovremeno ostvariti mogućnost za suradnju i suživot. Multikulturalnost se ponajprije povezuje za teritorij zapadnih zemalja kao što su SAD, Kanada, Francuska, Velika Britanija... Na navedenim područjima kulture su jednake bez obzira na dominantu ili manjinsku kulturu koja tu prevladava. Aktivno se poštuju različitosti, uvažavaju druge kulture i poštuju određene karakteristike bilo da se radilo o nacionalnim, etničkim, religijskim, vjerskim, rasnim ili spolnim razlikama (Mrnjauš, 2013, 309-311).

Stavovi prema drugim kulturama razvijaju se kroz cijeli život. Primarno počinju već u dječjoj dobi i otada postaju pozitivniji ili negativniji s porastom životne dobi. Percepcija se mijenja kako ljudi odrastaju. Prema različitim vjerama i kulturama ljudi mogu reagirati na različite načine. Mogu se pokazati stavovi tolerancije i prihvatanja onoga što je različito od našeg, te suprotno tome negativno s predrasudama i ne tolerantnošću. Na stavove o prema drugim kulturama utječu različiti faktori: obiteljski diskurs, sadržaji školskog kurikulumu, masovni mediji, osobni kontakti,... Primjerice načini na koje su kulturne grupe predstavljene u masovnim medijima utječu na interkulturalne stavove koje ljudi imaju. Televizijski programi primjerice mogu razviti pozitivne stavove kod djece ukoliko ta djeca gledaju dokumentarce, koji ne prikazuju niti jednu kulturnu superiornom (Mrnjauš, 2013, 311).

Etnička distanca u Hrvatskoj bila je najočitija u ratno vrijeme 1990ih godina. Sukobi između etničkih grupa bili su na vrhuncu, potaknuti ratnim zbivanjima. Dotadašnji suživot dvaju naroda (većinski Hrvata i Srba) tad su zamijenili oružani sukobi. Odnos etničke distance na

procesu socijalne integracije potrebno je analizirati ponajprije na razini na kojoj se odvija stvarni društveni život (Banovac, Boneta, 2006, 27). Raspad socijalističkih država, kao i rat u Hrvatskoj i susjednim državama usporio je institucionalizaciju hrvatskog društva. Dolazi do multietničkih zona sukoba na području bivše jugoslavenske države. Društveni razvoj potpuno prestaje na cijelom tom području, ali prestaje socijalni režim kojeg zamjenjuje kasna modernizacija. Takav problem nije prisutan samo u Hrvatskoj. Na cijelom europskom području, od renesanse pa do rušenja Berlinskog zida nalazi se čitav niz društvenih problema za koje se može reći da je jedan od uzroka etnička različitost (Banovac, Boneta, 2006, 22).

Etnički odnosi jedan su od bitnih aspekata socijalne integracije u hrvatskom društvu. U 40 godina pokušaja da se pojmovi etniciteta i etničkih identiteta jednoznačno definiraju, u društvenim znanostima nije došlo do jedinstvenog objašnjenja. Etnički identiteti (jezik, religija), etnicitet, pojmovi nacije i rase, s godinama su podvrgnuti politizaciji. U prilog tome ide stvaranje država „odozgo“, što je priličilo tradiciji Europe u 19. stoljeću. U području istraživanja međuetničkih odnosa, etničke veze shvaćene su kao uglavnom tradicionalne. Utvrđeno je i da je prevladavao koncept asimilacije, te su tako etnički sukobi kroz povijest posljedica društvene stratifikacije i podjele rada (Banovac, Boneta, 2006, 24-25).

Ratni sukobi, politički režimi, klimatske promjene i osiromašena gospodarstva neki su od glavnih razloga migracija. Iako su migracija postojale oduvijek, može se reći da je 21. stoljeće zapravo stoljeće migracija. Razvoj modernih tehnologija i neprestano kolanje vijesti, provjerenih i neprovjerenih, migrante i njihove migracije učinile su jasno vidljivim cijelom svijetu. Stalno provlačenje kroz medije ionako velike migracije učinile su još masivnijim, ali i problematičnijim. Iako većina Europljana podupire otvorenu Europu i otvaranje granica, kada su u pitanju migracijska kretanja s istoka ipak dolazi do masovnih zatvaranja granica. Imigrante koji dolaze iz dominantno islamskih zemalja, kao da je riječ o islamistima, nerijetko se u javnosti povezuje s terorizmom i na taj način manipulira strahom od masovnosti migracija iz islamskoga svijeta i mogućega razornog islamskog utjecaja na kršćanske kulturne temelje suvremenih imigracijskih društava. Na muslimansku religioznost konstantno se gleda s nepovjerenjem. To dovodi do pitanja sposobnosti europskih zemalja za suočavanje s izazovima religijske suvremenosti (Kumpes, 2018, 276-279).

Mnogi Europljani izbjeglice doživljavaju kao prijatnju od porasta terorizma. Isto tako, smatraju da će se s njihovim dolaskom povećati i kriminalne radnje, te da će migranti uživati socijalne povlastice. S obzirom da primarno dolaze iz muslimanskih zemalja, o njima se stvaraju negativni stereotipi zbog raširenih predodžbi o muslimanima. Oni kao narod ne

prihvaćaju stil i načine života u zemlji primitka, nego se čvrsto drže svojih kulturnih i religijskih karakteristika. Ponajviše iz tih razloga su mišljenja lokalnog stanovništva o muslimanima negativna. Kada se govori o religijskim karakteristikama u Hrvatskoj, valja napomenuti i da je to primarno kršćanska zemlja, te da je postotak muslimana u Hrvatskoj nizak. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine povećali su se priljevi migrantskog stanovništva radi otvaranja granica i lakšeg useljavanja i iseljavanja. Hrvatska je svakako ostala specifična u odnosu na ostale zemlje EU, jer su tu muslimani autohtono manjinsko stanovništvo, dok su u Europi treća najbrojnija religijska skupina. Hrvatska spada u skupinu najreligioznijih država, čemu svjedoči duga tradicija heterogenosti religije. Iako je pripadala bivšoj državi s višenacionalnim i višereligijskim strukturama, uloga religije zasigurno je doprinijela i nastajanju samostalne države (Kumpes, 2018, 279-286).

Provedeno istraživanje (Kumpes, 2018) pokazalo je da stavove hrvatskih građana o imigrantima utječe visoko izražena religioznost u društvu. Stanovništvo koje se identificira religiozno i prakticira svoju vjeru pokazali su znatno višu društvenu distancu prema stranim radnicima (imigrantima). Oni koji se identificiraju kao nereligiozni i nikada ne pohodne crkvene svečanosti imali su manju društvenu distancu prema imigrantima. Imigranti su ponajviše viđeni kao kulturna prijetnja. Slično je i u drugim europskim zemljama s obzirom da imigranti (muslimanske vjeroispovijesti) odbijaju prihvatiti kulture države u koju dosele. Iz navedenog se izvodi zaključak da religija stvara simboličku granicu prema razinama otvorenosti prema imigrantima. U hrvatskoj se religija usko povezuje s nacionalizmom, te iz toga proizlazi stav da samo katolici mogu biti pravi Hrvati, pa tako pripadnici vjerskih manjina ne mogu biti pravi Hrvati, jer su vjera i nacija nerazdvojive (Kumpes, 2018, 306-309).

Hrvatski obrazovni sustav posljednjem desetljeću izložen je brojnim reformama. Među njima je važno istaknuti europsku dimenziju obrazovanja kao i posvećenost obrazovanju nacionalnih manjina kao primarnom simbolu hrvatske multikulturalnosti. Međupredmetne teme kao neke od svojih ključnih teza prepoznale su i uvrstile interkulturalni odgoj, europsku dimenziju obrazovanja, socijalnu i građansku kompetenciju, kulturnu svijest i izražavanje, ali su istodobno posvetile i izraženiju pozornost i sredstva obrazovanju manjina kao primarnom simbolu hrvatske multikulturalnosti. Došlo je do pozitivnih promjena važnih za obrazovanje nacionalnih manjina. Njihovo obrazovanje temelji se na tri modela: modelu A, modelu B i modelu C, koje je propisano Ustavom. Model A obuhvaća nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine kao glavnog jezika obrazovanja, model B omogućuje dvojezičnu nastavu – i na jeziku nacionalne manjine i na hrvatskom jeziku. Prema modelu C nudi se dodatna nastava jezika i

kulture nacionalnoj manjini kao izbornog predmeta u školama gdje se ne nudi redovna nastava na jeziku manjine. Nastavni planovi na njihovom jeziku i pismu usklađeno na taj način usklađeni su s Hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom. Zaposleni su savjetnici za manjinske jezike, te su angažirani i stručnjaci u različitim područjima također na manjinskim jezicima (Blažević Simić, 2011, 154).

2.2. Koncept socijalne distance

Ljudi žive unutar različitih socijalnih sredina i shodno tome razvijaju svoj način razmišljanja, osjećanja i djelovanja. Različiti narodi misle, osjećaju i ponašaju se u skladu s tradicijom koju su naučili. Nacionalne, vjerske i spolne karakteristike razlikuju ljude i svrstavaju ih u određene skupine. Socijalna distanca mjeri stavove prema pripadnicima drugih skupina. Još se može nazvati i društveni razmak, jer mjeri koliko su neke skupine dalje ili bliže jedne od drugih. Strah od različitosti dovodi do stvaranja određenih reakcija prema strancima, što znatno utječe na socijalnu distancu. Kako bi se ostvarila dobra interkulturalna suradnja, takve reakcije nisu poželjne. Pripadnici drugih kultura najčešće se doživljavaju kroz stereotipe, koji nastaju zbog krivog povezivanja događaja i procesiranja informacija. Tako na socijalnu distancu, uz zajedničke diskurse vezane za formalnu kulturu utječu: univerzalizam, multikulturalizam, individualna (institucionalna diskriminacija), nacionalizam i poštivanje ljudskih prava dominantno utjecati i specifični faktori kao: spol, položaj skupine kojoj pojedinac pripada, temperament i proces socijalizacije (Previšić, Hrvatić, Posavec, 2004).

Socijalna distanca označava kontinuitet što se proteže od intimnih i toplih odnosa, preko ravnodušnih do neprijateljskih (Supek, 1968 prema Mrnjajus, 2013, 311). Socijalna distanca zapravo označava mjerenje stavova prema pripadnicima različitih skupina koje nisu iste kao u pojedinca kod kojeg se stavovi mjere. Ti stavovi mogu biti pozitivni ili negativni, ovisno o pojedinčevim mišljenjima i uvjerenjima. Socijalna distanca ispituje socijalne stavove (odnos pojedinca prema različitim stvarima i pojavama) koji omogućavaju objašnjavanje ljudskog ponašanja. Postoje tri skupine faktora koji uvjetuju socijalnu distancu prema nacionalnim i religijskim skupinama

- kulturni prijenos (obitelj, obrazovanje),
- grupna kategorizacija (mi – oni),
- individualna psihološka karakteristika (frustracija) (Previšić, Hrvatić, Posavec prema Mrnjajus, 2013).

Stereotipna mišljenja najčešće se izražavaju u negativnom kontekstu. Jezik, tradicija, različiti obredi, vjerska i rasna pripadnost predstavljaju određenu kulturnu grupu, te su glavne

karakteristike različitosti zbog kojih nastaju stereotipi. Primjerice događaji na području bivše Jugoslavije 1990ih godina utjecali su na stvaranje negativnih stavova prema Srpskoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj. To je primjer stereotipa koji se prenose godinama, s generacije na generaciju i stvaraju etničku distancu. Istraživanje provedeno u Belgiji (Rui Gomes, 2000) sugerira da europsko društvo pati od rasne netrpeljivosti i ne tolerancije prema manjinama. Rezultati se mogu primijeniti i na Hrvatsku, gdje također postoje socijalni otpori prema nekim nacionalnostima. Rat i ratna razaranja prouzročili su stavove da postoje prihvatljivi i neprihvatljivi narodi te da socijalna distanca itekako postoji. Ona je ukorijenjena kroz odgoj, socijalizaciju u obitelji i ulogu masovnih medija (Rui Gomes, 2000 prema Mrnjaus, 2013, 311-313).

21. stoljeće sve više karakteriziraju društva kojima pripadaju ljudi različitih etničkih grupa. Kulturna i etnička heterogenost mogu postati uzrok diskriminacijskog ponašanja kod djece i ljudi u različitoj životnoj dobi, a posebice kod adolescenata. Škola je institucija u kojoj se djeca primarno počinju uključivati u društvene grupe, stoga predstavlja i prostor u kojem se međugrupni procesi mogu najlakše promatrati. U školi se javljaju norme kojih se djeca moraju pridržavati, a te norme predstavljaju prikladne stavove, vjerovanja i ponašanja pripadnika određene grupe (Nelson, 2011 prema Tomašić Humer, Milić, 2016, 70). Društvene norme tako imaju velik značaj za međugrupne odnose. Optimalan kontakt među grupama znači smanjenje socijalne distance i bolju međugrupnu suradnju. To je posebno vidljivo u primjeru škole, ukoliko djeca u svom okruženju vide pozitivan međuetnički kontakt, oni i sami stvaraju veću otvorenost prema različitostima (Tomašić Humer, Milić, 2016, 70-71).

Socijalna distanca izražava stupanj bliskosti u socijalnim odnosima koji neka osoba prihvaća s pripadnicima društvenih socijalnih skupina, a može varirati od bliskih i toplih odnosa preko ravnodušnih do neprijateljskih prema društvenim grupama, vrijednostima ili pojedincima (Petz, 1992; Supek, 1968 prema Vujević Hećimović, Brajović, Ilin, 2010). Ljudi često stvaraju mišljenja i sudove prema određenim narodima bez prethodno stečenih i provjerenih informacija i tako nastaju određeni stereotipi i predrasude (Vujević Hećimović, Brajović, Ilin, 2010, 138-139). Provedeno istraživanje pokazalo je da u Hrvatskoj na stvaranje socijalne distance najviše utječu socijalizacija i odgoj u obitelji, uloga masovnih medija te ratna zbivanja koja su se dogodila 1990ih (Previšić, Hrvatić, Posavec, 2004, 107-117). U posljednjem desetljeću u Hrvatskoj dolazi do sve većeg imigracijskog trenda. Hrvatska postaje sve više zemlja imigracija, a ne emigracije zbog dolaska stranih radnika. Njihovo porijeklo, status, kvaliteta života i orijentacijske strane unazad nekoliko godina nisu istraživane. Demografske

karakteristike, geografsko porijeklo, načini i razlozi dolaska daju uvid u različite tipove migranata. Isto tako važno je uvidjeti kako žive, čime se bave, jesu li i u kojoj mjeri izloženi nasilju, te ostvaruju li socijalne kontakte u zemlji dolaska (Božić, Kuzmanović, Barada, 2013, 370).

Postavlja se i pitanje socijalne isključenosti. Ona podrazumijeva isključenost u tri sfere: radnoj, financijskoj i sociokulturnoj. Socijalna isključenost podrazumijeva deprivaciju pojedinca u sve tri navedene sfere. Važno je naglasiti da iako je nezaposlenost jedna od sfera socijalne isključenosti, u ovom slučaju tretira se na poseban način, jer se pretpostavlja da su migranti zaposleni, te da je upravo posao jedan od ključnih razloga njihova dolaska. Postavlja se pitanje kako migranti u Hrvatskoj žive? Odgovor je povezan s dužinom boravka i useljavanjem ostalih članova obitelji. Provedena istraživanja pokazala su i da migranti aktivno grade i održavaju socijalne veze preko granica imigracijskih zemalja. Pretpostavke o gubljenju veza s mjestom porijekla nisu točne, te je dokazano upravo suprotno (Božić, Kuzmanović, Barada, 2013, 367-369).

U drugom poglavlju rada naglašen je koncept socijalne distance kao ključan teorijski alat za analizu interakcija između domaćeg stanovništva i stranih radnika u Republici Hrvatskoj. Koncept socijalne distance pomaže u razumijevanju kako percepcija različitosti može utjecati na međusobne odnose, integraciju i socijalnu inkluziju stranih radnika u lokalnu zajednicu. U nastavku istraživanja, fokus će biti na primjeni socijalne distance u analizi specifičnih kulturoloških prepreka s kojima se susreće domaće stanovništvo i strani radnici u kontekstu njihovih svakodnevnih interakcija i društvenog integriranja u Hrvatskoj.

3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

3.1. Predmet i ciljevi istraživanja

Pojava sve većeg broja stranih radnika u Republici Hrvatskoj vrlo su aktualna medijska tema te ih je stoga nužno sagledati i kao društveni i ekonomski fenomen iz perspektive domaćeg stanovništva. S tim u vidu, *predmet ovog istraživanja* su stavovi stanovnika grada Splita o stranim radnicima na području grada. Temeljni *cilj istraživanja* je ispitati razinu socijalne distance stanovnika grada Splita prema stranim radnicima.

Sukladno postavljenom istraživačkom cilju postavljena je temeljna te nekoliko posebnih hipoteza:

H₀: Stanovnici grada Splita pokazuju izraženu socijalnu distancu prema stranim radnicima na području grada.

H₁ Muškarci i žene se razlikuju u izraženoj socijalnoj distanci prema stranim radnicima.

H₂ Dob ispitanika utječe na socijalnu distancu prema stranim radnicima.

H₃ Bračni status utječe na socijalnu distancu prema stranim radnicima.

H₄ Vjerske razlike između stranih radnika i domaćeg stanovništva utječu na povećanje socijalne distance prema stranim radnicima.

H₅ Rasne razlike između stranih radnika i domaćeg stanovništva utječu na povećanje socijalne distance prema stranim radnicima na radnom mjestu.

H₆ Domaće stanovništvo razvija predrasude prema životu u okolini sa stranim radnicima.

H₇ Domaće stanovništvo smatra da Republika Hrvatska od stranih radnika nema nikakve koristi.

H₈ Domaće stanovništvo smatra kako su običaji te religijska i moralna obilježja protivna hrvatskima.

3.2. Uzorak istraživanja

Uzorak čini punoljetno stanovništvo (od navršениh 18 godina) do kategorije radno sposobnog stanovništva (do navršениh 65 godina). Kategorije dobi preuzete su iz Popisa stanovništva kućanstava Republike Hrvatske 2021. godine te su u anketnom upitniku spojene u slijedeće kategorije: 18-24; 25-34; 35-49 te 50-64. Uzorak možemo definirati kao stratificirani slučajni uzorak s obzirom da je za svaku od kategorija dobi iz *Popisa stanovništva 2021.* (Državni zavod za statistiku, 2021) izračunat udio u unaprijed definiranom ukupnom uzorku od

200 ispitanika. Time udio ispitanika određene dobne skupine u uzorku odgovara udjelu te dobne skupine u populaciji.

DOBNE SKUPINE	Ukupno prema Popisu stanovništva 2021.	Udio u stanovništvu odabranih dobnih skupina (%)	Ukupni broj u uzorku (N=206)
18-24	12 125	12%	25 (prikupljeno 28) ¹
25-34	18 957	19%	39 (prikupljeno 41)
35-49	33 033	35%	72 (prikupljeno 69)
50-64	33 471	34%	70 (prikupljeno 68)
<i>Ukupno</i>	97 586	100%	206

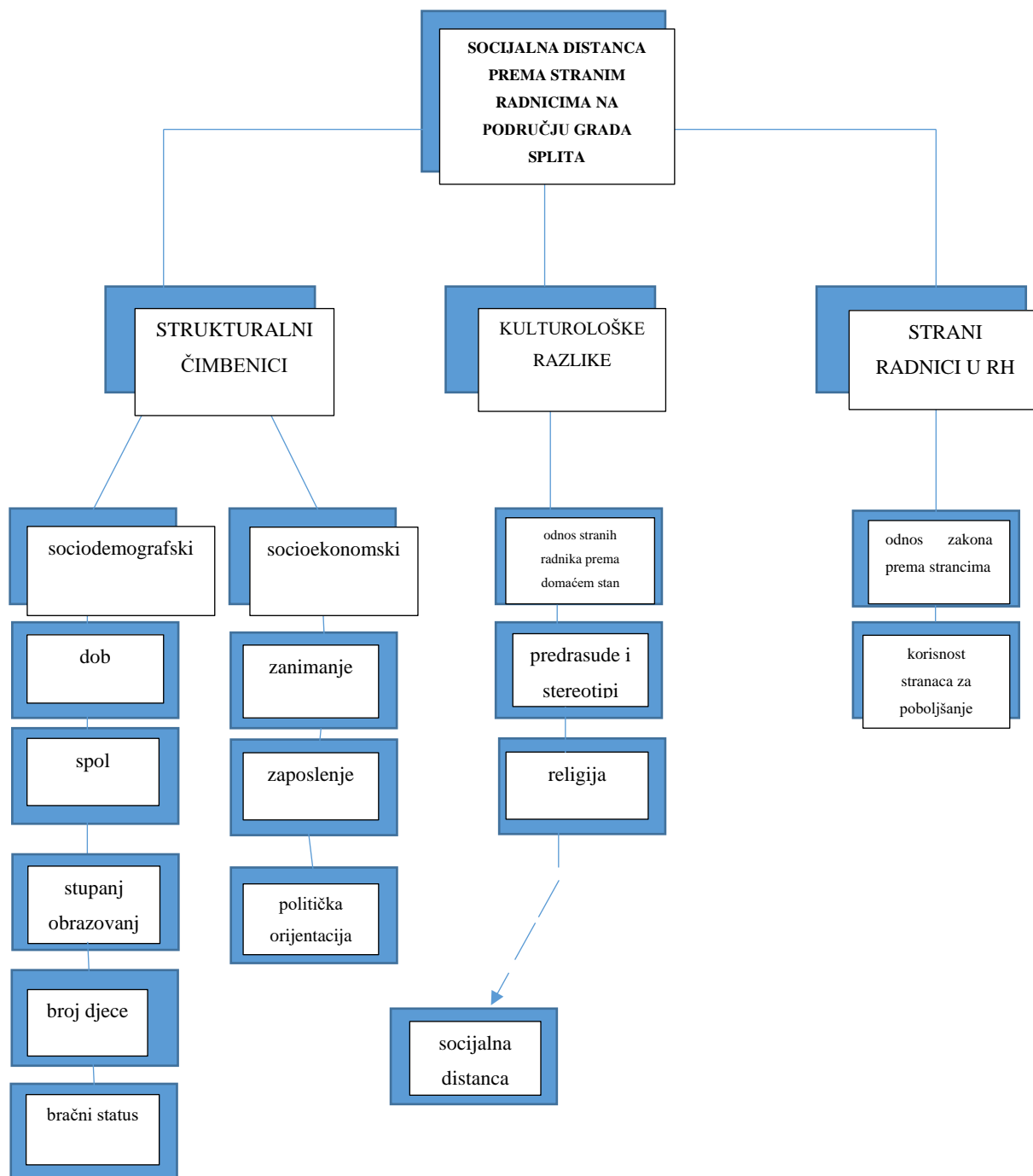
Istraživanje je provedeno tijekom svibnja i lipnja 2024. godine metodom online anketnog upitnika koji je putem poveznice dijeljen među potencijalnim ispitanicima koji su zadovoljavali uvjet dobi i mjesta stanovanja. Upitnik se sastojao od ukupno 19 pitanja. Pitanja u upitniku označena rednim brojem 10 i 11 preuzeta su i prilagođena iz rada *Utjecaj društvenog kapitala i lokalnog gospodarskog konteksta na poduzetničke namjere studenata* (Gutović, 2023). Pitanja u upitniku označena rednim brojem 17, 18 i 19 preuzeta su i prilagođena iz rada *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica* (Ajduković i dr., 2019).

3.3. Operacionalna shema

VARIJABLE	METODOLOŠKE RAZINE	INDIKATORI
1. Strukturalni čimbenici: sociodemografski	<i>individualna</i>	dob, spol, stupanj obrazovanja, broj djece, bračni status
2. Strukturalni čimbenici: socioekonomski	<i>individualna</i>	zanimanje, zaposlenje, politička orijentacija
3. Kulturološke razlike	<i>individualna/društvena</i>	odnos stranih radnika prema domaćem stanovništvu predrasude i stereotipi religija
4. Strani radnici u Hrvatskoj	<i>individualna/društvena</i>	odnos zakona prema strancima korisnost stranaca za poboljšanje ekonomske slike u državi

¹ S obzirom na online prikupljanje podataka, došlo je do minimalnih odstupanja od predviđenog broja po dobnim skupinama, što nije značajno utjecalo na konačnu distribuciju uzorka.

3.4. Konceptualna shema

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Sociodemografska obilježja uzorka

Istraživanje je provedeno na uzorku od 206 stanovnika grada Splita. Kategorije dobi preuzete su iz *Popisa stanovništva kućanstava Republike Hrvatske 2021. godine* (Državni zavod za statistiku, 2021). Uzorak čini punoljetno stanovništvo (od navršениh 18 godina) do kategorije radno sposobnog stanovništva (do navršениh 65 godina). U uzorku su malo dominantnijim pokazale žene, njih – 56,1%, dok je muškaraca bilo 45,9% (*Tablica 1 u Prilozima*). Najviše ispitanika pripada dobnim skupinama od 35-49 i 50-64 godine, po 33% ljudi u svakoj (*Tablica 2 u Prilozima*).

Kada se radi o obrazovanju, najveći broj ispitanika kao najviši stupanj obrazovanja ima završenu srednju školu, njih 56,3%. 28,2% ispitanih ima završen fakultet/magisterij, a od ukupnog broja ispitanih 1,5% kao najviši postignut stupanj obrazovanja ima osnovnu školu (*Tablica 3 u Prilozima*). Iz dobivenih rezultata koji se tiču rada i zaposlenja, vidljivo je da je 69,4% ispitanih zaposleno cijelu godinu, 15% uopće nije zaposleno, a 5,3% radi povremeno/honorarno/na ugovor o djelu (*Tablica 4 u Prilozima*). Kroz kategorije *samac, u braku/vezi/vanbračnoj zajednici i ne želim se izjasniti* provjeren je bračni status ispitanika. Najveći postotak ispitanih, njih 65,5% pripada nekoj vrsti navedene zajednice (*Tablica 5 u Prilozima*). 43,7% ima djecu, pritom 22,3% jedno dijete, a 14,6% ima više od jednog djeteta.

Po pitanju pripadnosti političkoj stranki, 79,6% ne pripada niti jednoj niti se namjerava učlaniti, dok 12,1% ispitanih pripadaju. Shodno tomu, kada se govori o političkoj „ljevici“ i „desnici“ iz dobivenih podataka vidljivo je da na skali od 1 do 10, gdje 1 označava ekstremnu ljevicu, a 10 ekstremnu desnicu, 26,7% odabralo sredinu, odnosno na skali broj 5. Za krajnju ljevicu se opredijelilo 4,4% ispitanih, a za krajnju desnicu 28,6%, iz čega se vidi da ljevica ipak potisnuta u našem istraživačkom uzorku (*Tablica 9 u Prilozima*). Članstvo u nevladinim udrugama ima tek 6,3% ispitanih, a nema ih se namjeru učlaniti 88,9% (*Tablica 8 u Prilozima*).

Kao bitne stavke s obzirom na predmet i cilj istraživanja ispitana je i vjeroispovijest te odnos prema religiji ispitanika. 90,3% ispitanih je katoličke vjeroispovijesti, 1,5% pravoslavne, 0,5% islamske, a 7,8% nema nikakvu vjeroispovijest (*Tablica 10 u prilozima*). Rezultati se tako poklapaju s idućim pitanjem, pa najveći postotak ispitanih čine *uvjereni vjernici koji prihvaćaju sve što njihova vjera uči* – njih 52,4%, a onih koji nisu religiozni ali nemaju ništa protiv religije ima 8,3% (*Tablica 11 u Prilozima*).

4.2. Iskustva domaćeg stanovništva sa stranim radnicima

Ispitanici su istaknuli kako je 35,9% njih imalo povremen susret sa stranim radnikom/radnicima u gradu Splitu. 5,8% nikada se nije susrelo sa stranim radnim u gradu, a vrlo često se susreće njih 17,5% (*Tablica 12 u Prilozima*). Kada govorimo o susretu sa stranim radnicima u bliskom okruženju, najveći postotak – 29,6% ispitanih susreće se često, a 7,8% nikada (*Tablica 13 u Prilozima*). 61,2% nikada nije imalo susret sa stranim radnikom u radnom okruženju, a 29,1% se i u radnom okruženju susrelo sa stranim radnikom. Po pitanju iskustva susreta sa stranim radnicima, za četvrtinu ispitanika (25,2%) iskustva su uglavnom pozitivna (*Tablice 14 i 14.1 u Prilozima*).

Nadalje, ispitano je i poznavanje Hrvatskog zakona prema strancima, te tako 69,9% ispitanih nije upoznato s odrednicama zakona prema stranim radnicima (*Tablica 15 u Prilozima*). Sukobu stranog i domaćeg stanovništva nikada nije svjedočilo 69,9% ispitanih građana, povremeno 13,1%, a vrlo često sukobu je svjedočilo tek 1% građana (*Tablica 16 u Prilozima*).

Kako bi se dobio uvid u stavove domaćeg stanovništva o pravima stranih radnika, ispitani su njihovo stupanj slaganja s nekoliko tvrdnji koje opisuju različite vrste prava koje strani radnici imaju ili nemaju u određenoj mjeri u Republici Hrvatskoj. S tvrdnjom *Smatram da svi ljudi imaju pravo na jednake radne uvjete bez obzira na svoje podrijetlo (rasno, etičko, religiozno i sl.)*, u potpunosti se složilo 38,3% ispitanih, a 5,8% uopće ih se ne slaže s tvrdnjom. S idućom tvrdnjom *Hrvatski Zakon o radu pozitivno određuje status stranog radnika u Hrvatskoj – dobri radni uvjeti, plaće, dozvole za rad...* u potpunosti se slaže 9,2% ispitanih, a najveći postotak, njih 46,1% pri ovoj tvrdnji je ostao neutralan. Najveći postotak kod odgovora niti se slažem, niti se ne slažem, 49,5% javlja se i kod tvrdnje *Strani radnici s poštovanjem se odnose prema domaćem stanovništvu, te poštuju jezik, kulturu i običaje Republike Hrvatske*. Zanimljivo je istaknuti kako se ispitano domaće stanovništvo najviše slaže s tvrdnjom *Strani radnici prihvaćaju radne uvjete koje domaće stanovništvo ne prihvaća (niske plaće, prekovremeni sati, neosigurano radno mjesto...)*, njih 40,8%, dok se pri tvrdnji *Prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva* javlja najveći broj neutralnih odgovora, njih 43,2%, a s tvrdnjom se u potpunosti slaže 12% ispitanih (*Tablica 17 u Prilozima*).

Prema dobivenim rezultatima, skoro 40% ispitanih smatra da svi ljudi trebaju imati jednake radne uvjete bez obzira na podrijetlo, dok otprilike skoro 6% ne dijeli to mišljenje. Pozitivno je što veći broj ispitanih smatra da radni uvjeti trebaju biti jednaki za sve, jer to jamči i Ustav Republike Hrvatske. U Republici Hrvatskoj u Ustavu je propisano poštovanje temeljnih

ljudskih prava zajedno s nizom ugovora, zakona i konvencija, koja vrijede za sve građane društvu (Balgač, Borovec, 2022, 225). Zanimljivo je da se 40,8% slaže da strani radnici prihvaćaju radne uvjete koje domaći odbijaju, dok je 43,2% neutralno oko tvrdnje da prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost, s time da se 12% ispitanih slaže. Ovi rezultati pružaju uvid u složene stavove domaćeg stanovništva prema stranim radnicima i ukazuju na područja potencijalnih napetosti, ali i neutralnosti.

Slijedeći niz tvrdnji odnosio se na međuljudske odnose između domaćeg stanovništva i stranih radnika. S tvrdnjom *Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom* u potpunosti se slaže 42,7%, a uopće ne slaže 2,4%. Pri ovoj tvrdnji neutralnih je ostalo 21,8%. Kod tvrdnje *Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom* najveći broj ispitanika kao i u prethodnoj tvrdnji u potpunosti se slaže, 38,8%, dok se uopće ne slaže 4,9%. Kada se radi o suživotu domaćeg i stranog stanovništva, s tvrdnjom *Kad bi se u moj kvart doselilo mnogo stranih radnika, najradije bih se odselio/la u drugi dio grada* slaže se 16,5% ispitanih, 35% niti se slaže niti se ne slaže, a ne slaže se 21,8%. Brojke se gotovo ponavljaju i kod iduće tvrdnje – *Dolazak stranih radnika u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život*, ponovno ističući se 35% neutralnih ispitanika. Ispitano je i koliki postotak domaćeg stanovništva bi pomoglo stranom radniku, pa se s tvrdnjom *Kada bih imao/la priliku, pomogao/la bih stranom radniku da se bolje snađe u Hrvatskoj* slaže 37,9% ispitanih. S druge strane, postoje i oni kojima strani radnici smetaju. Tako se s tvrdnjom *Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta* slaže 12,6% ljudi, neutralnih je 31,6% i ne slaže ih se 31,1% (Tablica 18 u Prilozima).

Domaće stanovništvo uglavnom smatra da bi se strani radnici trebali zapošljavati u Hrvatskoj, o čemu svjedoči tvrdnja *Strani radnici u Hrvatskoj ne bi se trebali zapošljavati* s kojom se uopće ne slaže 22,3%, ne slaže 32%, neutralno ih je ostalo 27,7%, a s tvrdnjom se u potpunosti složilo 7,8%. Brojke se prate i s idućom tvrdnjom pa tako domaće stanovništvo ne smatra da *Strani radnici uzimaju mjesto na fakultetu ili posao hrvatskim državljanima*, slaže ih se u potpunosti 9,2%, a ne slaže 24,3%. Neutralnih je 32%. Kada se govori o jednakim pravima domaćeg stanovništva i stranih radnika koja se tiču zdravstvene skrbi, s tvrdnjom *Strani radnici ne bi trebali imati besplatnu zdravstvenu zaštitu kao i hrvatski državljani* ne slaže se 24,8%, neutralnih je 28,6%, a s tvrdnjom ih se slaže 18%. Mogućnost bliskog kontakta domaćeg stanovništva sa stranim radnicima ispitan je kroz iduće tvrdnje: *Ne bih se osjećao/la sigurno u blizini stranog radnika/ice*, s kojom se ne slaže 29,1%, slaže se 8,7%, a najveći broj je neutralnih, njih 33,5%. Da treba omogućiti *Obitelji stranog radnika/ice treba omogućiti da se*

doseli u Hrvatsku u potpunosti se slaže 4,4%, a uopće ih se ne slaže 23,3% (Tablica 18 u Prilozima).

S tvrdnjom *Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom* uopće se ne slaže 31,6%, ne slaže se 25,7%, neutralnih je 29,1%, slaže ih se 12,1%, a u potpunosti slaže 1,5%. Shodno navedenim brojkama vidljivo je kako domaće stanovništvo ne bi rado u obitelj primilo stranog radnika, a slični rezultati dobiveni su i kod iduće tvrdnje – *Prihvatio/la bih ljubavnu vezu sa stranom radnikom/icom*. Ovdje se ističe najveći postotak onih koji se uopće ne slažu, njih 46,1%, što čini gotovo polovicu dobivenih odgovora. Kada bi djeca stranih radnika išla u vrtić s djecom domaćeg stanovništva, ne bi došlo do velikog ne zadovoljstva domaćeg stanovništva, o čemu svjedoči posljednja čestica iz niza navedenih tvrdnji *Smetalo bi mi kada bi moje dijete išlo u vrtić s djecom stranih radnika/ica*, s kojom se uopće ne slaže 36,4%, ne slaže ih se 23,8%, a slaže ih se i slaže u potpunosti 7,3% i 5,3% ispitanih (Tablica 18 u Prilozima).

Posljednji set čestica u anketnom upitniku odnosio se na stavove domaćeg stanovništva o integraciji stranih radnika te prihvaćanju kulturoloških i drugih razlika. S tvrdnjom *Nakon useljenja u Hrvatsku, strani radnici bi trebali napustiti svoje običaje* ne slaže se 34,5%, a slaže ih se 9,2%. Odnos o plaćama i radu domaćeg stanovništva i stranih radnika ispitan je kroz tvrdnju *Ako Hrvat/ica i strani radnik rade isti posao, pošteno je da su za njega jednako plaćeni*, s kojom se većina ispitanih slaže i slaže u potpunosti, njih 39,3% i 25,2%. Korisnost stranih radnika za hrvatsko gospodarstvo ispitana je kroz dvije tvrdnje: *Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva*, s kojom se slaže 22,8%, a ne slaže 20,4% i *Strani radnici su uglavnom dobri za naše gospodarstvo*, s kojom se ne slaže 21,8%, a slaže se 16,5%. Iz prikazanog se vidi da ispitano domaće stanovništvo ima podijeljena mišljenja. S obzirom da strani radnici koji dolaze iz trećih zemalja imaju vrlo različitu kulturnu i tradicije u usporedbi s Hrvatskom, ispitana su i mišljenja domaćeg stanovništva u tom segmentu. S tvrdnjom *Religijska i moralna vjerovanja stranih radnika protivna su hrvatskima* najveći postotak ispitanih, njih 46,6% niti se slažu niti ne slažu s navedenom tvrdnjom. Nakon njih 22,8% ih se slaže. Kod tvrdnje da *Uvjerenja stranih radnika o načinu funkcioniranja društva protivna su hrvatskima* 51,9% ispitanih građana ostaje neutralno, 18,4% se slaže, a ne slaže se 12,1%. Strah od ugrožavanja hrvatskih vrijednosti i načina života ima prisutan je kod 33,5% građana, koji se slažu i slažu u potpunosti s tvrdnjom *Strani radnici bi mogli ugroziti hrvatske vrijednosti i način života*. Zaključno, da *Stranim radnicima treba pomoći u integraciji u hrvatsko društvo* (npr.

učenje hrvatskog jezika i kulture smatra 36,4% ispitanih koji se slažu, a 12,1% njih misli suprotno (Tablica 19 u Prilogima).

Iz dobivenih rezultata deskriptivne statistike vidljivo je da u Republici Hrvatskoj postoji određena socijalna distanca prema stranim radnicima, ali se stavovi domaćeg stanovništva razlikuju ovisno o specifičnim pitanjima. Dok značajan broj ispitanika podržava jednakost u radnim uvjetima i integraciju stranih radnika, postoje i zabrinutosti oko sigurnosti i kulturne prilagodbe. Neutralni stavovi su prisutni u mnogim pitanjima, što ukazuje na neodlučnost ili nedostatak informacija među ispitanicima. Ukupno gledajući, podaci pokazuju složenost stavova domaćeg stanovništva prema stranim radnicima, s različitim stupnjevima prihvaćanja i socijalne distance.

U istraživanju je uz temeljnu hipotezu koja glasi *Stanovnici grada Splita pokazuju izraženu socijalnu distancu prema stranim radnicima na području grada*, postavljeno i osam posebnih hipoteza. Prvom se hipotezom težilo istražiti postoje li razlike između muškaraca i žena u gradu Splitu u razini izražene socijalne distance (H_1 *Muškarci i žene se razlikuju u socijalnoj distanci prema stranim radnicima*). Hipoteza je testirana hi kvadrat testom koji je utvrdio razlike prema varijabli *spol* u nekoliko čestica iz anketnog upitnika koje upućuju na razine socijalne distance. (18.1 *Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom*, 18.2 *Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom*, 18.6. *Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta*, 18.11. *Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom*, 18.13 *Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom*). Kod čestica 18.2 ($X^2=13,916$ $df=4$, $p=0,008$) i 18. 11 ($X^2=14,141$, $df=4$, $p=0,007$) utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u socijalnoj distanci između muškaraca i žena, dok se kod ostalih ona nije pokazala (Tablica I.). Shodno navedenim rezultatima H_1 se djelomično prihvaća te možemo zaključiti kako se muškarci i žene razlikuju u stavu prema suradnji sa stranim radnicima te u stavu o ostvarivanju prijateljskih odnosa sa stranim radnicima.

Tablica I. Odnos spola i razina socijalne distance

	SPOL		
	X^2	df	p
18. 1. <i>Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.</i>	5,031	4	0,284
18.2 <i>Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.</i>	13,916	4	0,008
18.6. <i>Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.</i>	4,150	4	0,386
18.11. <i>Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.</i>	14,141	4	0,007
18.13 <i>Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.</i>	3,950	4	0,413

Testiranjem hipoteze H_2 koja glasi *Dob ispitanika utječe na socijalnu distancu prema stranim radnicima* utvrđeno je da ne postoji u potpunosti statistički značajna razlika između ispitanika različite dobi i socijalne distance prema stranim radnicima. Hi kvadratom je testirana varijabla *dobi* s istim česticama kao i kod prethodne hipoteze. Rezultati pokazuju kako postoji statistički značajna razlika čestice 2. *dob* i 18.11. *Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom* ($X^2=24,927$, $df=12$, $p=0,015$) (Tablica II.). S obzirom da se povezanost javila kod jedne od pet testiranih čestica, hipotezu H_2 nije moguće potvrditi.

Tablica II. Odnos dobnih skupina i razina socijalne distance

	DOB		
	X^2	df	p
18. 1. <i>Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.</i>	11,574	12	0,480
18.2 <i>Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.</i>	9,772	12	0,636
18.6. <i>Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.</i>	20,338	12	0,061
18.11. <i>Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.</i>	24,927	12	0,015
18.13 <i>Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.</i>	14,965	12	0,243

Testiranjem čestica 5. *Bračni status* s istim česticama kao i prethodne dvije hipoteze, utvrđeno je da treća hipoteza H_3 koja glasi *Bračni status utječe na socijalnu distancu prema stranim radnicima* nije prihvaćena. Napravljen je hi-kvadrat test kojim se pokazalo kako ne postoje razlike između ispitanika različitog bračnog statusa u razini socijalne distance prema niti jedna od navedenih čestica (Tablica III.).

Tablica III. Odnos bračnog statusa i razina socijalne distance

	BRAČNI STATUS		
	X^2	df	p
18. 1. <i>Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.</i>	11,511	8	0,174
18.2 <i>Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.</i>	9,357	8	0,187
18.6. <i>Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.</i>	10,017	8	0,264
18.11. <i>Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.</i>	9,208	8	0,325
18.13 <i>Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.</i>	8,678	8	0,370

Testiranjem čestice 11 iz anketnog upitnika *Kada bi Vas netko pitao o Vašem odnosu prema religiji, gdje biste Vi sami sebe svrstali s česticama i 18.1 Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom, 18.2 Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom, 18.6 Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta, 18.11 Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom*

i 18.13 *Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom* utvrđeno je da se hipoteza H_4 koja glasi *Vjerske razlike između stranih radnika i domaćeg stanovništva utječu na povećanje socijalne distance prema stranim radnicima* ne može u potpunosti odbaciti. Proveden je hi-kvadrat test kojim je dokazano da postoji statistički značajna razlika između stavova prema religiji i čestice o prisutnosti stranih radnika u okolini ($X^2=51,230$, $df=20$, $p=0,001$), dok za sve ostale čestice ne postoji razlika (*Tablica IV*). Shodno rezultatima, H_4 se ne može u potpunosti odbaciti jer je javila povezanost kod 1 od 5 testiranih čestica.

Tablica IV. Stav prema religiji i razina socijalne distance

	STAV PREMA RELIGIJI		
	X^2	df	p
18. 1. <i>Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.</i>	25,404	20	0,186
18.2 <i>Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.</i>	13,986	20	0,831
18.6. <i>Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.</i>	51,230	20	0,001
18.11. <i>Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.</i>	18,319	20	0,566
18.13 <i>Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.</i>	15,107	20	0,770

Testiranjem hipoteze H_5 koja glasi *Rasne razlike stranih radnika i domaćeg stanovništva utječu na povećanje socijalne distance prema stranim radnicima na radnom mjestu* dobiveni su rezultati da se od ukupno 206 ispitanih na području grada Splita s tvrdnjom iz provedene ankete koja glasi *Smatram da svi ljudi imaju pravo na jednake radne uvjete bez obzira na svoje podrijetlo (rasno, etičko, religiozno i sl.)* uopće ne slaže 5,8%, ne slaže se 7,3%, niti se slaže, niti se ne slaže 11,7%, slaže se 36,9% i u potpunosti se slaže 38,3, što upućuje na to stanovnici grada Splita većinom smatraju kako rasne razlike ne bi trebale utjecati na povećanje socijalne distance prema stranim radnicima na radnom mjestu. Što se tiče izravnih poslovnih odnosa sa stranim radnicima, s tvrdnjom *Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom* u potpunosti se slaže 42,7%, prateći brojke 27,2% se slaže, 21,8% niti se slaže, niti se ne slaže, ne slaže se 5,8%, te se uopće ne slaže 2,4%. S tvrdnjom *Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom* najveći broj ispitanika, njih 38,8% u potpunosti se slaže, dok se uopće ne slaže 4,9%. Iz navedenih brojki može se reći da bi Hrvati radije zapošljavali i surađivali na poslu s hrvatskim državljanima pored stranih radnika unatoč deklarativnom slaganju s jednakim radnim pravima za sve. Sukladno ovim rezultatima hipoteza H_5 se može prihvatiti.

Tablica V. Poslovni odnosi

		uopće se ne slažem	ne slažem se	nit i se slažem, nit i se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem
Smatram da svi ljudi imaju pravo na jednake radne uvjete bez obzira na svoje podrijetlo (rasno, etičko, religiozno i sl.).	<i>f</i>	12	15	24	76	79
	%	5,8	7,3	11,7	36,9	38,3
Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.	<i>f</i>	5	12	45	56	88
	%	2,4	5,8	21,8	27,2	42,7
Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.	<i>f</i>	10	16	45	55	80
	%	4,9	7,8	21,8	26,7	38,8

Šesta hipoteza koja glasi *Domaće stanovništvo razvija predrasude prema životu u okolini sa stranim radnicima* testirana je kroz čestice 17.5 i 18.4. S česticom 17.5 koja glasi *Prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva* uopće se ne slaže 7,3%, ne slaže se 20,9%, niti se slaže niti se ne slaže 43,2%, slaže se 16,5% te se u potpunosti slaže 12,1%. Kod naredne tvrdnje 18.4 *Dolazak stranih radnika u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život* također je najveći postotak vidljiv kod onih koji se niti slažu, niti ne slažu, njih 35% (Tablica VI). Najveći postotak ispitanih pri ovoj tvrdnji je ostao neutralan, što nam govori kako domaće stanovništvo niti razvija niti ne razvija predrasude prema životu u okolini sa stranim radnicima. Hipoteza H_6 se tako djelomično prihvaća.

Tablica VI. Predrasude prema stranim radnicima

		uopće se ne slažem	ne slažem se	nit i se slažem, nit i se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem
Prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva.	<i>f</i>	15	43	89	34	25
	%	7,3	20,9	43,2	16,5	12,1
Dolazak stranih radnika u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život.	<i>f</i>	19	39	72	49	27
	%	9,2	18,9	35	23,8	13

Pretposljednja hipoteza H_7 glasi *Domaće stanovništvo smatra da Republika Hrvatska od stranih radnika nema nikakve koristi*. Hipoteza je testirana česticama 19.3 i 19.4 iz provedenog anketnog upitnika. S česticom 19.3 *Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva* najveći broj ispitanika niti se slaže, niti se ne slaže, njih 39,3%. Uopće ih se ne slaže 12,6%, ne slaže 20,4%, slaže ih se 22,8% te u potpunosti ih se slaže 4,4%. Iduća tvrdnja 19.4 koja glasi *Strani radnici su uglavnom dobri za naše gospodarstvo* ima slične rezultate kao i prethodna. Najveći broj ispitanih, njih 46,6% niti se slaže, niti se ne slaže, uopće ne slaže se 12,1% i ne slaže se 21,8%. Slaže ih se 16,9% te onih koji se slažu u potpunosti ima 2,9%. Iz navedenih dobivenih rezultata vidljivo je kako je najveći broj ispitanika kod ovih tvrdnji bio

neutralan (*Tablica VII*). Nakon njih, velik postotak uopće se ne slaže i ne slaže se s hipotezom da Republika Hrvatska nema nikakvih koristi od stranih razlika. Shodno tomu, hipoteza se djelomično prihvaća.

Tablica VII. Korist od stranih radnika

		uopće se ne slažem	ne slažem se	niti se slažem, niti se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem
Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva.	<i>f</i>	26	42	82	47	9
	%	12,6	20,4	39,3	22,8	4,4
Strani radnici su uglavnom dobri za naše gospodarstvo.	<i>f</i>	25	45	96	34	6
	%	12,1	21,8	46,6	16,5	2,9

Od ukupno 206 ispitanih u provedenoj anketi s česticom 19.1 *Nakon useljenja u Hrvatsku, strani radnici bi trebali napustiti svoje običaje* u potpunosti se slaže 4,9%, slaže se 9,2%, niti se slaže niti se ne slaže 30,6%, ne slaže se 34,5%, a uopće se ne slaže 20,9%. Iz dobivenih podataka može se zaključiti da je najveći broj ispitanika ravnodušan po pitanju običaja stranih radnika nakon useljenja u Hrvatsku. S česticom 19.5 *Religijska i moralna vjerovanja stranih radnika protivna su hrvatskima* najveći postotak ispitanih, njih 46,6% niti se slaže, niti se ne slaže. Shodno navedenom, zaključujemo kako razlike u tradiciji i običajima između domaćeg i stranog stanovništva ne utječu na razvijanje socijalne distance. Shodno navedenim podacima posljednja hipoteza H₈ se odbacuje.

Tablica VIII. Običaji stranih radnika

		uopće se ne slažem	ne slažem se	niti se slažem, niti se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem
Nakon useljenja u Hrvatsku, strani radnici bi trebali napustiti svoje običaje.	<i>f</i>	43	71	63	19	10
	%	20,9	34,5	30,6	9,2	4,9
Religijska i moralna vjerovanja stranih radnika protivna su hrvatskima.	<i>f</i>	20	28	96	47	15
	%	9,7	13,6	46,6	22,8	7,3

Istraživanje o stavovima stanovnika grada Splita prema stranim radnicima pokazalo je kako se ispitanici povremeno susreću sa stranim radnicima po gradu, dok veliki postotak njih (61,2%) nikada nije imalo susret na radnom mjestu. Ukoliko nekakva iskustva postoje, uglavnom su pozitivna i mali postotak ispitanih svjedočio je sukobima između stranih radnika i domaćeg stanovništva. Dok 38,3% ispitanika smatra da svi ljudi trebaju imati jednake radne uvjete bez

obzira na podrijetlo, 40,8% se slaže da strani radnici prihvaćaju uvjete koje domaći ne bi. Što se tiče sigurnosti, 43,2% ispitanika je neutralno prema tvrdnji da prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva. Kada je riječ o međuljudskim odnosima, 42,7% bi kao poslodavci dali prednost domaćim kandidatima, a 38,8% radije bi surađivalo s domaćim kolegama. Unatoč tome, 36,4% ispitanika smatra da stranim radnicima treba pomoći u integraciji u hrvatsko društvo. Hipoteze su pokazale značajne razlike u stavovima prema spolu i religiji, dok razlike u dobi i bračnom statusu nisu bile statistički značajne. Iako Hrvati deklarativno podržavaju jednaka radna prava, preferiraju zapošljavanje i suradnju s domaćim radnicima, rezultati pokazuju složene stavove domaćeg stanovništva prema stranim radnicima, s različitim stupnjevima prihvaćanja i socijalne distance.

ZAKLJUČAK

U posljednjih nekoliko desetljeća, Hrvatska je prošla kroz dinamične promjene koje su značajno transformirale njeno ekonomsko, političko i demografsko okruženje. Ulaskom u Europsku uniju 2013. godine, Hrvatska se otvorila prema međunarodnim tržištima i radnim migracijama, što je rezultiralo povećanjem broja stranih radnika u zemlji. Ovaj fenomen nije samo rezultat globalizacijskih procesa i slobode kretanja radne snage unutar EU, već je i odgovor na specifične potrebe hrvatskog tržišta rada. Strani radnici donose različite kulture, jezike i radne navike, što ima značajan ekonomski, socijalni, kulturni i politički utjecaj na Hrvatsku.

Pojava socijalne distance, koja obuhvaća različite odnose, ključna je za razumijevanje stavova prema pripadnicima različitih skupina. Ovi stavovi oblikovani kroz kulturni prijenos, grupnu kategorizaciju i individualne psihološke karakteristike, često dovode do stereotipa i diskriminacije. To je posebno vidljivo i u stavovima prema stranim radnicima. Međutim, kvalitetan kontakt među različitim grupama može značajno smanjiti socijalnu distancu i potaknuti bolju međugrupnu suradnju, što je ključno za integraciju stranih radnika.

Hrvatska je prošla tranziciju od emigracijske zemlje do destinacije za imigracije, što sa sobom donosi izazove migranata. Istraživanje njihovih životnih uvjeta, zaposlenja, izloženosti nasilju i socijalnih kontakata pruža uvid u raznolike profile migranata i njihove specifične potrebe. Razumijevanje i smanjenje socijalne isključenosti od presudne su važnosti za izgradnju inkluzivnog društva koje cijeni i koristi raznolikost koju donose strani radnici.

Istraživanje je provedeno u travnju i svibnju 2024. godine s ciljem ispitivanja razine socijalne distance stanovnika grada Splita prema stranim radnicima. Uzorak su činili stanovnici grada Splita u dobnim skupinama od 18-65 godina. Istraživanje je provedeno metodom online anketnog upitnika na uzorku od 206 punoljetnih stanovnika grada Splita.

Muškarci i žene se djelomično razlikuju u socijalnoj distanci prema stranim radnicima. Statistički značajna razlika pronađena je kod preferencije suradnje s domaćim kolegama ($p=0,008$) i želje za prijateljstvom sa stranim radnicima ($p=0,007$). Dob ispitanika ne utječe značajno na socijalnu distancu prema stranim radnicima. Jedina statistički značajna razlika pronađena je kod želje za prijateljstvom sa stranim radnicima ($p=0,015$), zbog čega se hipoteza H_2 odbacuje. Bračni status nema utjecaja na razinu socijalne distancu prema stranim radnicima. Nije pronađena statistički značajna povezanost između testiranih varijabli. Vjerske razlike djelomično utječu na socijalnu distancu. Statistički značajna povezanost pronađena je između stava ispitanika o religiji i smetnje kod prisutnosti stranih radnika ($p=0,001$), zbog čega se

hipoteza ne odbacuje u potpunosti. Rasne razlike ne utječu značajno na socijalnu distancu na radnom mjestu. Većina ispitanika podržava jednake radne uvjete za sve, ali u izravnom poslovnom kontaktu preferiraju domaće radnike za zapošljavanje i suradnju. Domaće stanovništvo djelomično razvija predrasude prema životu sa stranim radnicima. Najveći broj ispitanika ostao je neutralan, što upućuje na djelomično prihvaćanje hipoteze. Isto tako, najveći broj ispitanika ostao je neutralan prema tvrdnjama da Hrvatska nema koristi od stranih radnika. Hipoteza se djelomično prihvaća. Razlike u tradiciji i običajima između domaćeg i stranog stanovništva ne utječu na razvijanje socijalne distance, zbog čega se hipoteza odbacuje.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine, ojačane su veze ne samo s Europom, nego i s ostatkom svijeta. Globalizacijski procesi transformirali su ekonomsku, političku i društvenu sferu, otvarajući međunarodna tržišta i potičući radne migracije. Sloboda kretanja unutar EU povećala je broj stranih radnika u Hrvatskoj, donoseći sa sobom različite kulture, jezike, tradicije i radne navike. Te razlike, uz jezične barijere, doprinijele su pojavi socijalne distance, koja je ključna za razumijevanje stavova prema različitim grupama. Ovi stavovi, oblikovani kroz kulturni prijenos, grupnu kategorizaciju i individualne psihološke karakteristike, često rezultiraju stereotipima i diskriminacijom. Kvalitetan kontakt među različitim grupama može smanjiti socijalnu distancu i potaknuti bolju međugrupnu suradnju, što je ključno za integraciju stranih radnika. Hrvatska je prošla tranziciju od emigracijske zemlje do destinacije za imigrante, donoseći nove izazove za migrante, ali i za hrvatsko društvo, pa tako i grad Split. Razumijevanje i smanjenje socijalne isključenosti presudni su za izgradnju inkluzivnog društva koje koristi raznolikost stranih radnika. Rezultati istraživanja tako pokazuju da iako Splitsani deklarativno podržavaju jednake radne uvjete za sve, u praksi preferiraju domaće radnike. Socijalna distanca prema stranim radnicima u Splitu varira ovisno o spolu, dobi i vjerskim stavovima, ali općenito pokazuje neutralnost ili djelomično prihvaćanje stranih radnika. Rezultati ukazuju na potrebu za kontinuiranim naporima u smanjenju predrasuda kako bi strani radnici što bolje mogli biti integrirani u društvo, doprinoseći njegovom razvoju i raznolikosti, te tako obogaćujući i vrijednosti grada Splita, ali i Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Ajduković, D., Čorkalo Biruški, D., Gregurović, M., Matić Bojić, J., Župarić-Iljić, D. (2019). *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.
2. Balgač, I., Borovec, K. (2022). Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca – prijetnje za rad policije utemeljen na poštovanju ljudskih prava. *Policija i sigurnost*, 31(3), 225-246.
3. Banovac, B., Boneta, Ž. (2006). Etnička distanca i socijalna (dez)integracija lokalnih zajednica. *Revija za sociologiju*, 37(1-2), 21-46.
4. Blažević Simić, A. (2011). Socijalna distanca hrvatskih srednjoškolaca prema etničkim i vjerskim skupinama. *Pedagogijska istraživanja*, 8(1), 153-168.
5. Božić S., Kuzmanović, B., Barada, V. (2013). Strani radnici u Hrvatskoj: porijeklo, status, orijentacije. *Migracijske i etničke teme*, 29(3), 367-404.
6. Butković, H., Samardžija, V., Rukavina, I. (2022). *Strani radnici u Hrvatskoj: izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose IRMO.
7. Gutović, T. (2023). *Utjecaj društvenog kapitala i lokalnog gospodarskog konteksta na poduzetničke namjere studenata* (doktorska disertacija) Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet).
8. Horvat, DM. (2021). Važnost stranih radnika za razvoj gospodarstva u Varaždinskoj županiji. *Radovi za Znanstveni rad Varaždin*, 32, 79-93.
9. Kumpes, J. (2018). Religioznost i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Migracijske i etničke teme*, 34(3), 275-320.
10. Mrnjauš, K. (2013). Interkulturalnost u praksi – socijalna distanca prema „drugačijima“. *Pedagogijska istraživanja*, 10(2), 309-323.
11. Previšić, V., Hrvatić, N., Posavec, K. (2004). Socijalna distanca prema nacionalnim ili etničkim i religijskim skupinama. *Pedagogijska istraživanja*, 1(1), 105-118.
12. Tomašić Humer, J., Milić, M. (2017). Socijalna distanca prema vršnjacima različitih etničkih grupa – utjecaj percipiranih razrednih normi i ostvarenog kontakta. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 158(1-2), 69-83.
13. Vujević Hećimović, G., Brajović, S., Ilin, K. (2010). Socijalna distanca građana Hrvatske prema narodima s područja bivše Jugoslavije s obzirom na vrijeme i neka socio-demografska obilježja. *Suvremena psihologija*, 13(1), 137-154.

14. Vulas, A. (2022). Pregled nezakonitih ulazaka u EU na području Sredozemlja od 2016. do 2021. godine. *Migracijske i etničke teme*, 38(2), 171-198.

Internet izvori:

Dalmacijadanas.hr (2024) *Strani radnici u Hrvatskoj*. Raspoloživo na: <https://www.dalmacijadanas.hr/strani-radnici-u-hrvatskoj-placa-je-savrsena-sve-je-predivno-imamo-toplu-vodu-a-tvrtka-nam-osigurava-i-nase-zacine/> pristupljeno: 11.02.2024

Danas.hr (2024) *Fotografije ozljeda pretučenih radnika*. Raspoloživo na: <https://danas.hr/rtl-direkt/uznemirujuci-sadrzaj-direkt-donosi-fotografije-ozljeda-pretucenih-stranih-radnika-5df189a8-ba33-11ee-b913-be170901afe8> pristupljeno: 11.02.2024

Dnevnik.hr (2024) *Stranim radnicima u Hrvatskoj obećavaju solidne plaće*. Raspoloživo na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/stranim-radnicima-u-hrvatskoj-obecavaju-solidne-place-smjestaj-obrok-prijevoz-rjesavanje-viza---752263.html> pristupljeno: 11.02.2024

Dsz.gov.hr (2024) *Državni zavod za statistiku, 2021*. Raspoloživo na: <https://dzs.gov.hr/> pristupljeno 09.02.2024.

Dubrovacki.slobodnadalmacija.hr (2024) *Napokon se zna koliko stranih radnika ima u Hrvatskoj, a evo koliko bi ih moglo biti 2030., broj bi vas mogao iznenaditi*. Raspoloživo na: <https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/vijesti/hrvatska-i-svijet/napokon-se-zna-koliko-stranih-radnika-ima-u-hrvatskoj-a-evo-koliko-bi-ih-moglo-biti-2030-broj-bi-vas-mogao-iznenaditi-1341871> pristupljeno: 10.02.2024

E-Citizens (2024) *Work of Foreign nationals*. Raspoloživo na: <https://gov.hr/en/work-of-foreign-nationals/1214>; pristupljeno: 09.02.2024.

h-alter.org (2024) *Položaj stranih radnika*. Raspoloživo na: <https://h-alter.org/vijesti/polozaj-stranih-radnika-nedostatna-integracijska-politika-ocajan-smjestaj-prevare-rasizam/> pristupljeno: 11.02.2024

Hnb.hr (2024) *Što nam različite statistike govore o broju stranih radnika u Hrvatskoj i kako se te brojke odražavaju na potencijalni BDP?* Raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/sto-nam-razlicite-statistike-govore-o-broju-stranih-radnika-u-hrvatskoj-i-kako-se-te-brojke-odrazavaju-na-potencijalni-bdp> pristupljeno: 09.02.2024

Hr.izzi.digital (2024) *Socijalna distanca*. Raspoloživo na: <https://hr.izzi.digital/DOS/10959/20678.html> pristupljeno: 09.02.2024

Index.hr (2024) *Koliko su plaćeni strani radnici u Hrvatskoj?* Raspoloživo na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/koliko-su-placeni-strani-radnici-u-hrvatskoj/2526288.aspx> pristupljeno: 11.02.2024

Index.hr (2024) *Organizirano učenje hrvatskog jezika za strane radnike.* Raspoloživo na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/split-organizira-ucenje-hrvatskog-jezika-za-strane-radnike/2532589.aspx> pristupljeno: 11.02.2024

Index.hr (2024) Raspoloživo na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hdzovka-koja-strane-radnike-zove-skurima-dosla-je-iz-australije/2532515.aspx> pristupljeno: 11.02.2024

Index.hr (2024) Raspoloživo na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/uvode-se-besplatni-tecajevi-hrvatskog-za-strane-radnike/2532405.aspx> pristupljeno: 10.02.2024

Index.hr (2024) *Sve više napada na strane radnike.* Raspoloživo na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/sve-vise-napada-na-strane-radnike-stavili-su-mu-pistolj-na-glavu-i-uzeli-400-eura/2532663.aspx> pristupljeno: 10.02.2024

Iom.int (2024) *Who is Migrant?* Raspoloživo na: <https://www.iom.int/who-migrant-0> pristupljeno: 11.02.2024

Jutarnji.hr (2024) *Da, Nepalci mogu naučiti hrvatski: imamo i jednu zajedničku riječ.* Raspoloživo na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/da-nepalci-mogu-nauciti-hrvatski-imamo-i-jednu-zajednicku-rijec-a-moze-im-pomoci-18-000-ljudi-koji-zive-ovdje-15414058> pristupljeno: 11.02.2024

Jutarnji.hr (2024) *Nitko ne zna koliko ih je.* Raspoloživo na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/nitko-ne-zna-koliko-ih-je-a-ponasaju-se-kao-hrvatski-gastarbajteri-pa-to-je-postao-biznis-za-sebe-15415119> pristupljeno: 09.02.2024

Lidermedia.hr (2024) Raspoloživo na: <https://lidermedia.hr/biznis-i-politika/strani-radnici-ne-treba-nam-zapad-u-hrvatskoj-se-najbolje-zivi-154544> pristupljeno: 10.02.2024

Mdpi.com (2024) *Foreign Workers and the Wage Distribution: What Does the Influence Function Reveal?* Raspoloživo na: <https://www.mdpi.com/2225-1146/6/3/41> pristupljeno: 09.02.2024

Migracije.hr (2024) *Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj*

Migracije.hr (2024). *Employment and Work of Foreign Citizens in The Republic of Croatia.* Raspoloživo na: <https://migracije.hr/employment-and-work-of-foreign-citizens-in-the-republic-of-croatia/?lang=en> pristupljeno: 09.02.2024.

Mup.gov.hr (2024) *Državljeni trećih zemalja*. Raspoloživo na: <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/moji-dokumenti-281563/stranci-333/drzavljeni-trecih-zemalja/281820> pristupljeno: 11.02.2024

Net.hr (2024) *Strani radnici žive u nehumanim uvjetima*. Raspoloživo na: <https://danas.hr/rtl-danas/strani-radnici-zive-u-nehumanim-uvjetima-sociolog-to-vise-slici-na-sluzenje-vojnog-roka-ovo-je-pljuska-cijeloj-drzavi-6e6f6b80-bd3d-11ee-83f2-9a6c17e2cc97> pristupljeno: 11.02.2024

Novilist.hr (2024) *Hrvatska bi bez stranih radnika stala*. Raspoloživo na: <https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/hrvatska-bi-bez-stranih-radnika-stala-pogledajte-najnovije-brojke-ovo-je-nekad-bilo-nezamislivo/> pristupljeno: 10.02.2024

Ombudsman.hr (2024) *Koje probleme najčešće prijavljuju strani radnici u Hrvatskoj?* Raspoloživo na: <https://www.ombudsman.hr/hr/koje-probleme-najcesce-prijavljaju-strani-radnici-u-hrvatskoj/> pristupljeno: 11.02.2024

Portalnovosti.com (2024) *Nepalci su novi Srbi*. Raspoloživo na: <https://www.portalnovosti.com/nepalci-su-novi-srbi> pristupljeno: 11.02.2024

Poslovni.hr (2024) *Strani radnici već čine 5% ukupnog stanovništva u jednoj regiji*. Raspoloživo na: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/strani-radnici-vec-cine-pet-posto-ukupnog-stanovnistva-u-jednoj-hrvatskoj-regiji-4390085> pristupljeno: 11.02.2024

Raspoloživo na: <https://migracije.hr/zaposljavanje-i-rad-stranih-drzavljana-u-republici-hrvatskoj/> pristupljeno: 09.02.2024

Uznr.hr (2024) *Rad stranaca*. Raspoloživo na: <https://uznr.mrms.hr/rad-stranaca/> pristupljeno: 09. 02. 2024

Večernji.hr (2024) *Napadi na strane radnike*. Raspoloživo na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/napadi-na-strane-radnike-mladici-cekali-dostavljace-pa-im-prijetili-nozem-1740611> pristupljeno: 10.02.2024

Večernji.hr (2024) *U slavonskom selu živi skupina Filipinaca*. Raspoloživo na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/u-slavonskom-selu-zivi-skupina-filipinaca-kolege-na-poslu-me-zovu-baja-1741265> pristupljeno: 10.02.2024

Youth.Europa.eu (2024) *Situacija migranata i izbjeglica u Europi*. Raspoloživo na: https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/situation-migrants-and-refugees-europe_hr pristupljeno: 11.02.2024

Zenskirecenziraj.com (2024) *Strani radnici u Hrvatskoj – zašto nam smetaju umjesto da im budemo zahvalni?* Raspoloživo na: <https://www.zenskirecenziraj.com/hr/ostalo/strani-radnici-u-hrvatskoj-zasto-nam-smetaju-umjesto-da-im-budemo-zahvalni/> pristupljeno: 11.02.2024

PRILOZI

Anketni upitnik

. Spol:

1. Muški
2. Ženski

2. Dob:

1. 18-24
2. 25-34
3. 35-49
4. 50-64

3. Postignut stupanj obrazovanja:

1. bez završene osnovne škole
2. osnovna škola
3. srednja škola
4. viša škola
5. fakultet/magisterij
6. doktorat znanosti

4. Zaposlen/a sam na:

1. puno radno vrijeme cijelu godinu
2. puno radno vrijeme samo sezonski
3. pola radnog vremena cijelu godinu
4. honorarno/povremeno/na ugovor o djelu
5. nisam zaposlen/a

5. Bračni status:

1. samac
2. u braku/vezi/vanbračnoj zajednici
3. ne želim se izjasniti

6. Imate li djece:

1. ne
2. da
3. da, jedno dijete
4. da, više od jednog djeteta

7. Jeste li član neke političke stranke:

1. da
2. ne, ali se imam namjeru učlaniti
3. ne, niti se imam namjeru učlaniti

8. Jeste li član neke nevladine udruge:

1. da
2. ne, ali se imam namjeru učlaniti
3. ne, niti se imam namjeru učlaniti

9. Kada govore o politici, ljudi često govore o „lijevom“ i „desnom“ odnosno o „ljevici“ i „desnici“. Koristeći skalu od 0 do 10 gdje biste stavili sebe. 0 na skali znači „lijevo“, a 10 znači „desno“.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(lijevo)

(desno)

10. Koja je Vaša vjeroispovijest:

1. katolička
2. pravoslavna
3. islamska
4. judaizam
5. nemam vjeroispovijest
6. ostalo (*navedite koja*):

11. Kada bi Vas netko pitao o Vašem odnosu prema religiji, gdje biste Vi sami sebe svrstali:

1. Uvjereni sam vjernik i prihvaćam sve što moja vjera uči.
2. Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči.
3. Dosta razmišljam o tome, ali nisam na čistu vjerujem li ili ne.
4. Prema religiji sam ravnodušan.
5. Nisam religiozan iako nemam ništa protiv religije.
6. Nisam religiozan i protivnik sam religije.

12. Susreo/la sam se sa stranim radnikom/cima u gradu Splitu (pojam *strani radnik* u ovom kontekstu odnosi se na državljanina trećih zemalja, primjerice Nepala, Filipina, Bangladeša i sl., koji boravi i radi u Republici Hrvatsko):

1. nikada
2. rijetko
3. povremeno
4. često
5. vrlo često

13. Primjećujem strane radnike u svom bliskom okruženju (pojam *strani radnik* u ovom kontekstu odnosi se na državljanina trećih zemalja, primjerice Nepala, Filipina, Bangladeša i sl., koji boravi i radi u Republici Hrvatsko):

1. nikada
2. rijetko
3. povremeno
4. često
5. vrlo često

14. Imate li iskustva sa stranim radnikom/cima u svom trenutnom radnom okruženju:

1. ne

2. ne, ali sam imao na prošlom poslu/negdje drugdje
3. da

14.1 Ako DA, iskustva s njima su:

1. u potpunosti negativna
2. uglavnom negativna
3. uglavnom pozitivna
4. u potpunosti pozitivna
5. ne znam, ne mogu se odlučiti

15. Upoznat/a sam s dijelovima hrvatskog Zakona o radu koji određuje status stranih radnika:

1. ne
2. da

16. Svjedočio/la sam sukobu domaćeg stanovništva i stranih radnika:

1. nikada
2. rijetko
3. povremeno
4. često
5. vrlo često

17. Molimo da označite svoj stupanja slaganja s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Pojam <i>strani radnik</i> u ovom kontekstu odnosi se na državljanina trećih zemalja, primjerice Nepala, Filipina, Bangladeša i sl., koji boravi i radi u Republici Hrvatskoj.	uopće se ne slažem (1)	ne slažem se (2)	niti se slažem, niti se ne slažem (3)	slažem se (4)	u potpunosti se slažem (5)
1. Smatram da svi ljudi imaju pravo na jednake radne uvjete bez obzira na svoje podrijetlo (rasno, etičko, religiozno i sl.).					
2. Hrvatski Zakon o radu pozitivno određuje status stranog radnika u Hrvatskoj – dobri radni uvjeti, plaće, dozvole za rad...					
3. Strani radnici s poštovanjem se odnose prema domaćem stanovništvu, te poštuju jezik, kulturu i običaje Republike Hrvatske.					
4. Strani radnici prihvaćaju radne uvjete koje domaće stanovništvo ne prihvaća (niske plaće, prekovremeni sati, neosigurano radno mjesto...).					
5. Prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva.					

18. Molimo da označite svoj stupanja slaganja s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Pojam <i>strani radnik</i> u ovom kontekstu odnosi se na državljanina trećih zemalja, primjerice Nepala, Filipina, Bangladeša i sl., koji boravi i radi u Republici Hrvatskoj.	uopće se ne slažem (1)	ne slažem se (2)	niti se slažem, niti se ne slažem (3)	slažem se (4)	u potpunosti se slažem (5)
1. Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.					
2. Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.					
3. Kad bi se u moj kvart doselilo mnogo stranih radnika, najradije bih se odselio/la u drugi dio grada.					
4. Dolazak stranih radnika u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život.					
5. Kada bih imao/la priliku, pomogao/la bih stranom radniku da se bolje snađe u Hrvatskoj.					
6. Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.					

7. Strani radnici u Hrvatskoj ne bi se trebali zapošljavati.					
8. Strani radnici uzimaju mjesto na fakultetu ili posao hrvatskim državljanima.					
9. Strani radnici ne bi trebali imati besplatnu zdravstvenu zaštitu kao i hrvatski državljani.					
10. Ne bih se osjećao/la sigurno u blizini stranog radnika/ice.					
11. Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.					
12. Obitelji stranog radnika/ice treba omogućiti da se doseli u Hrvatsku.					
13. Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.					
14. Prihvatio/la bih ljubavnu vezu sa stranom radnikom/icom.					
15. Smetalo bi mi kada bi moje dijete išlo u vrtić s djecom stranih radnika/ica.					

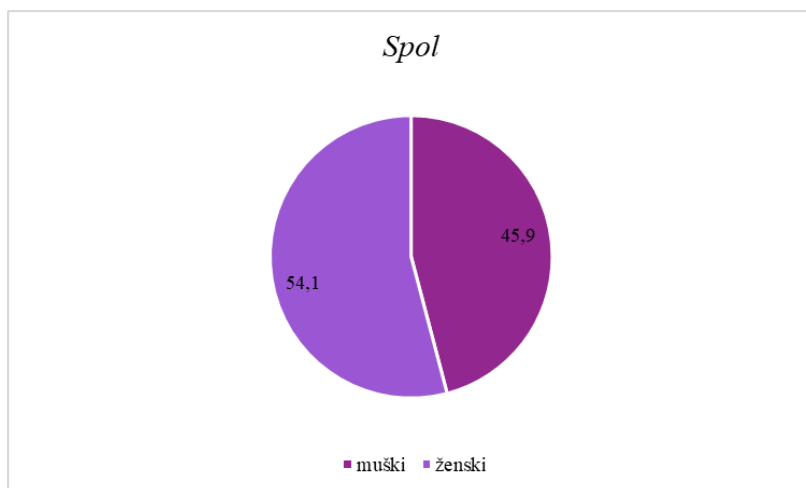
19. Molimo da označite svoj stupanja slaganja s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Pojam <i>strani radnik</i> u ovom kontekstu odnosi se na državljanina trećih zemalja, primjerice Nepala, Filipina, Bangladeša i sl., koji boravi i radi u Republici Hrvatskoj.	uopće se ne slažem (1)	ne slažem se (2)	ni se slažem, niti se ne slažem (3)	slažem se (4)	u potpunosti se slažem (5)
1. Nakon useljenja u Hrvatsku, strani radnici bi trebali napustiti svoje običaje.					
2. Ako Hrvat/ica i strani radnik rade isti posao, pošteno je da su za njega jednako plaćeni.					
3. Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva.					
4. Strani radnici su uglavnom dobri za naše gospodarstvo.					
5. Religijska i moralna vjerovanja stranih radnika protivna su hrvatskima.					
6. Uvjerenja stranih radnika o načinu funkcioniranja društva protivna su hrvatskima.					
7. Strani radnici bi mogli ugroziti hrvatske vrijednosti i način života.					
8. Stranim radnicima treba pomoći u integraciji u hrvatsko društvo (npr. učenje hrvatskog jezika i kulture)					

Tablični i grafički prikazi

Tablica 1 Spol ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
muški	94	45,9
ženski	111	54,1
ukupno	206	100

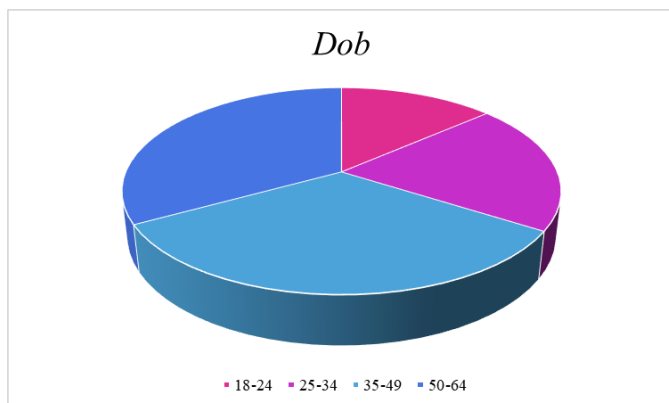
Grafički prikaz 1 Spol ispitanik

Tablica 2 Dob ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
18-24	28	13,6
25-34	42	20,4
35-49	68	33
50-64	68	33
ukupno	206	100

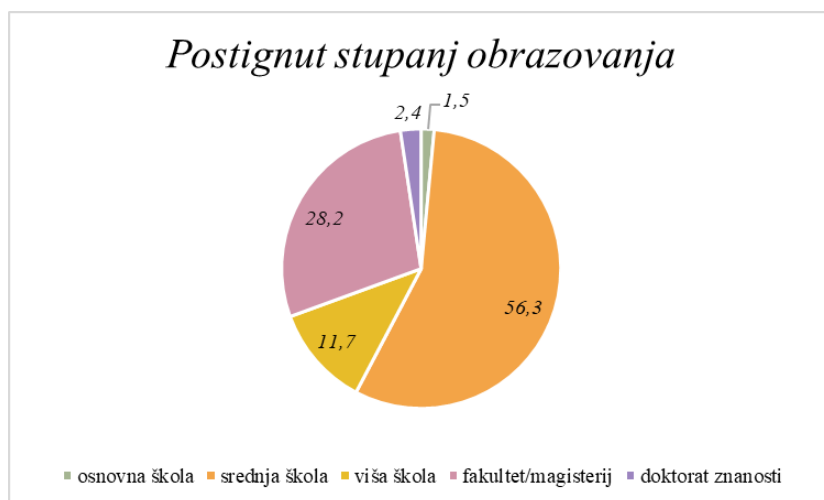
Grafički prikaz 2 Dob ispitanika

Tablica 3 Postignut stupanj obrazovanja

	<i>f</i>	<i>%</i>
osnovna škola	3	1,5
srednja škola	116	56,3
viša škola	24	11,7
fakultet/magisterij	58	28,2
doktorat znanosti	5	2,4
ukupno	206	100

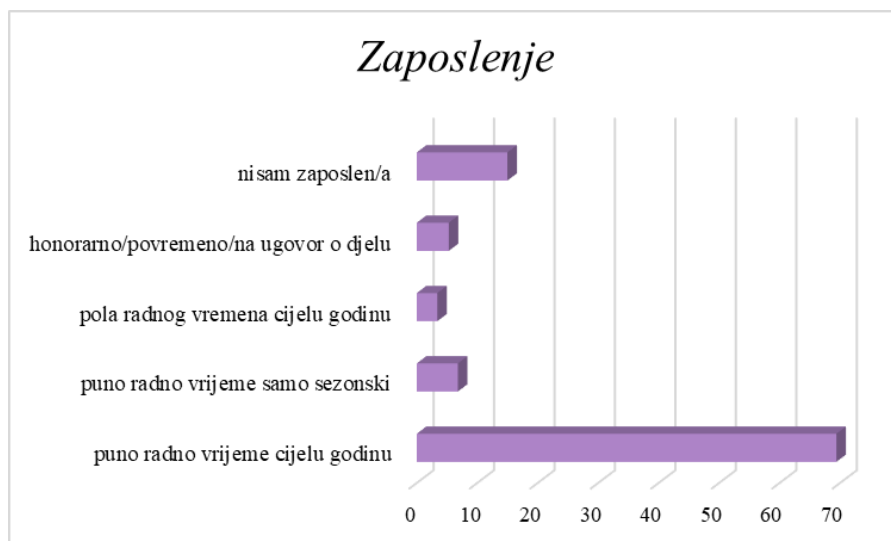
Grafički prikaz 3 Postignut stupanj obrazovanja

Tablica 4 Zaposlenje ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
puno radno vrijeme cijelu godinu	143	69,4
puno radno vrijeme samo sezonski	14	6,8
pola radnog vremena cijelu godinu	7	3,4
honorarno/povremeno/na ugovor o djelu	11	5,3
nisam zaposlen/a	31	15
ukupno	206	100

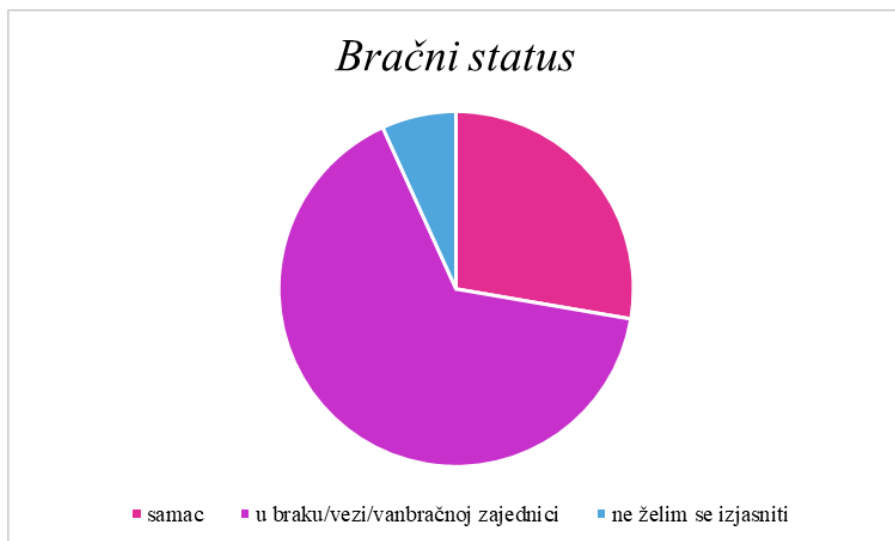
Grafički prikaz 4 Zaposlenje ispitanika

Tablica 5 Bračni status ispitanika

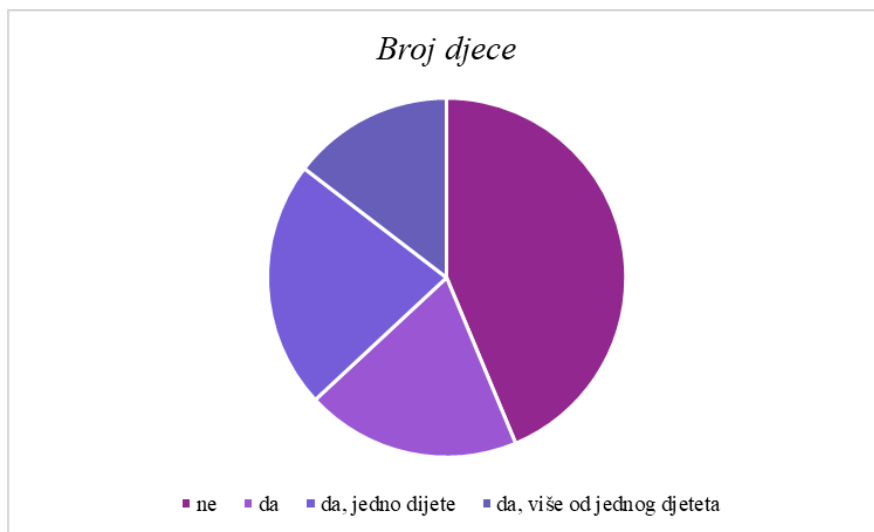
	<i>f</i>	<i>%</i>
samac	57	27,7
u braku/vezi/vanbračnoj zajednici	135	65,5
ne želim se izjasniti	14	6,8
ukupno	206	100

Grafički prikaz 5 Bračni status ispitanika

<i>Tablica 6 Broj djece</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	90	43,7
da	40	19,4
da, jedno dijete	46	22,3
da, više od jednog djeteta	30	14,6
ukupno	206	100

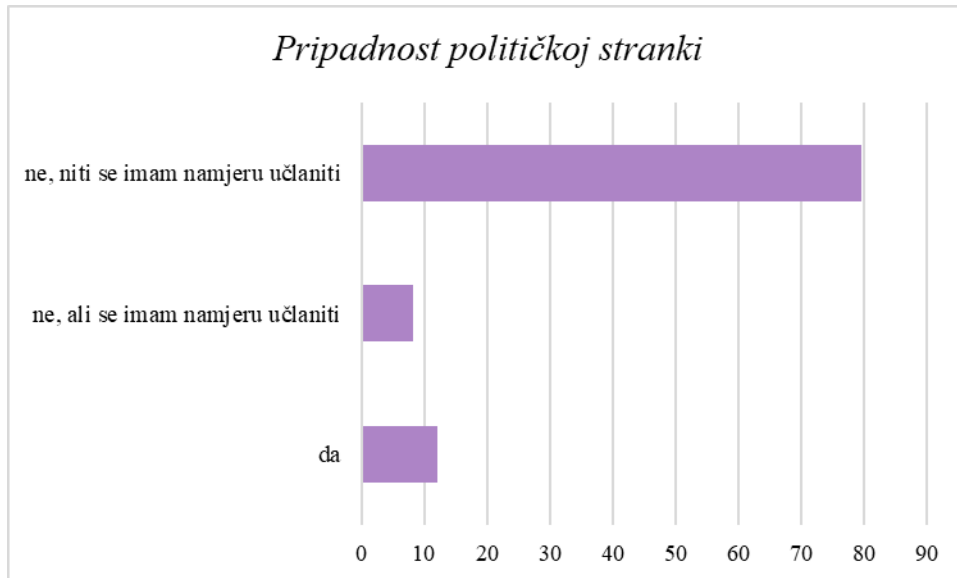
Grafički prikaz 6 Broj djece

Tablica 7 Članstvo u političkoj stranci

	<i>f</i>	<i>%</i>
da	25	12,1
ne, ali se imam namjeru učlaniti	17	8,3
ne, niti se imam namjeru učlaniti	164	79,6
ukupno	206	100

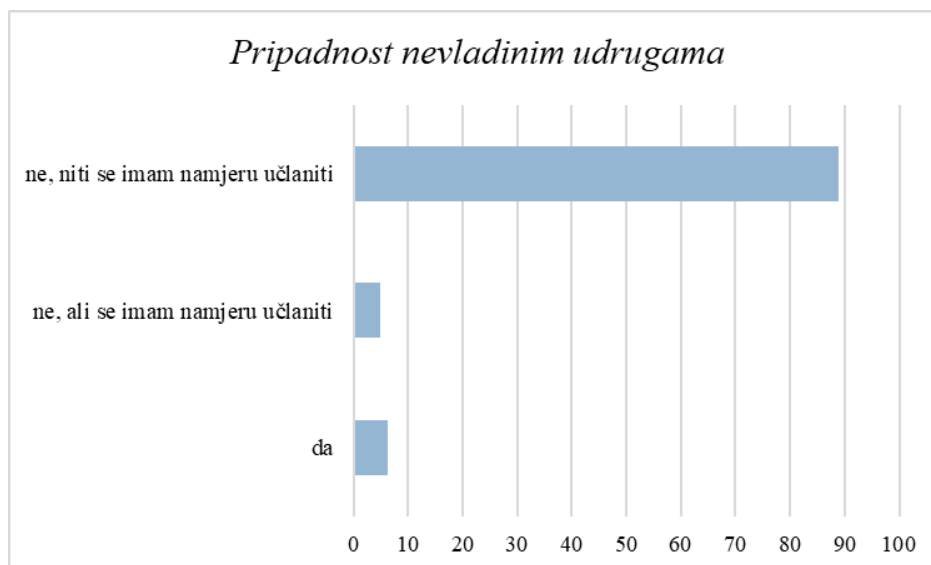
Grafički prikaz 7 Članstvo u političkoj stranci

Tablica 8 Članstvo u nevladinim udrugama

	<i>f</i>	<i>%</i>
da	13	6,3
ne, ali se imam namjeru učlaniti	10	4,9
ne, niti se imam namjeru učlaniti	183	88,9
ukupno	206	100

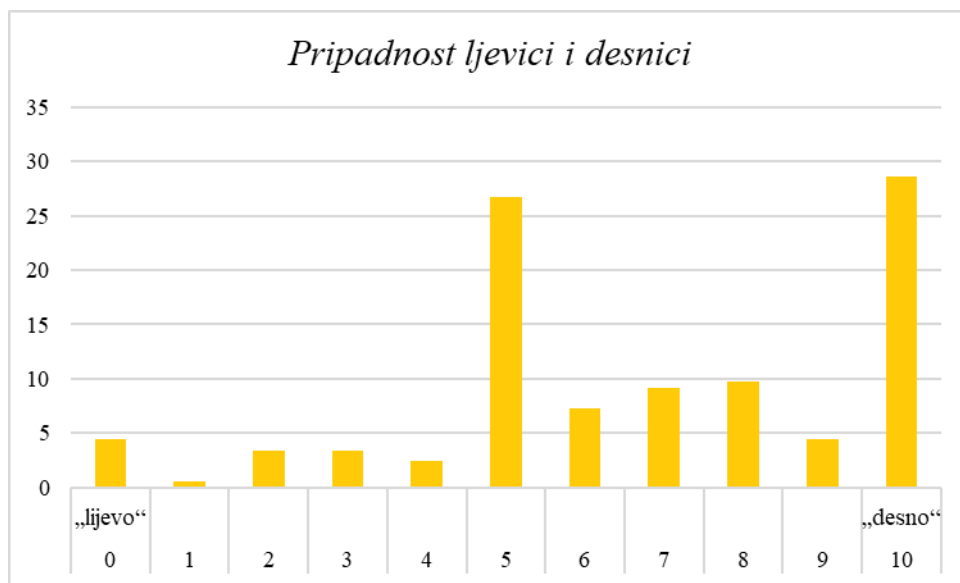
Grafički prikaz 8 Članstvo u nevladinim udrugama

Tablica 9 Politička opredijeljenost

		0 „lijevo“	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 „desno“	ukupno
Kada govore o politici, ljudi često govore o „lijevom“ i „desnom“ odnosno o „ljevici“ i „desnici“. Koristeći skalu od 0 do 10 gdje biste stavili sebe. 0 na skali znači „lijevo“, a 10 znači „desno“.	<i>f</i>	9	1	7	7	5	55	15	19	20	9	59	206
	<i>%</i>	4,4	0,5	3,4	3,4	2,4	26,7	7,3	9,2	9,7	4,4	28,6	100

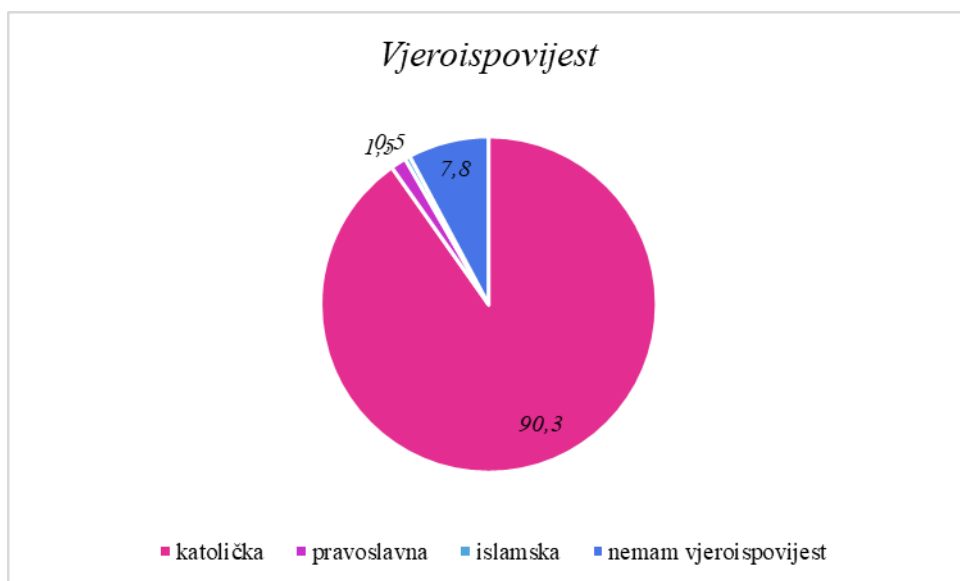
Grafički prikaz 9 Politička opredijeljenost

Tablica 10 Vjeroispovijest ispitanika

	<i>f</i>	<i>%</i>
katolička	186	90,3
pravoslavna	3	1,5
islamska	1	0,5
nemam vjeroispovijest	16	7,8
ukupno	206	100

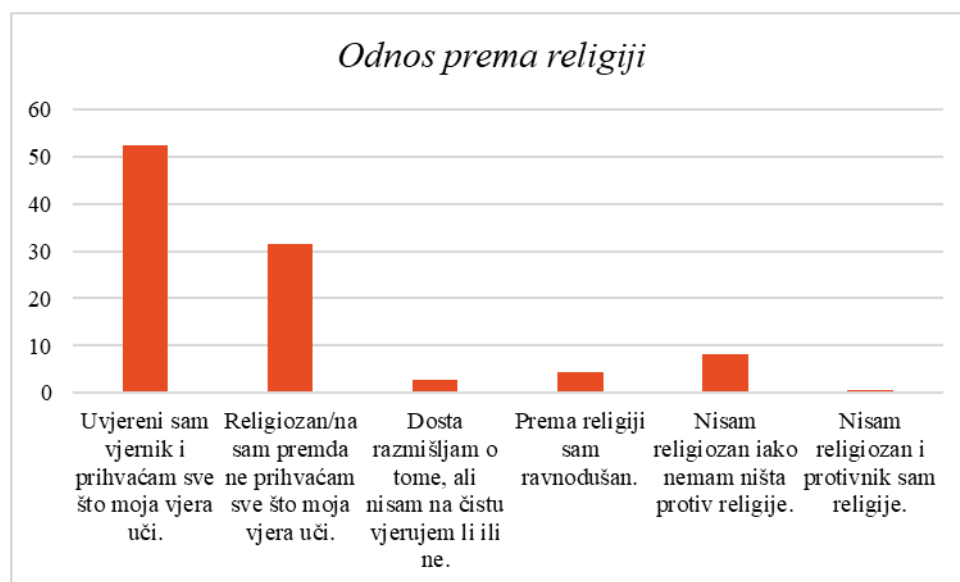
Grafički prikaz 10 Vjeroispovijest ispitanika

Tablica 11 Odnos prema religiji

	<i>f</i>	<i>%</i>
Uvjereni sam vjernik i prihvaćam sve što moja vjera uči.	108	52,4
Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči.	65	31,6
Dosta razmišljam o tome, ali nisam na čistu vjerujem li ili ne.	6	2,9
Prema religiji sam ravnodušan.	9	4,4
Nisam religiozan iako nemam ništa protiv religije.	17	8,3
Nisam religiozan i protivnik sam religije.	1	0,5
ukupno	206	100

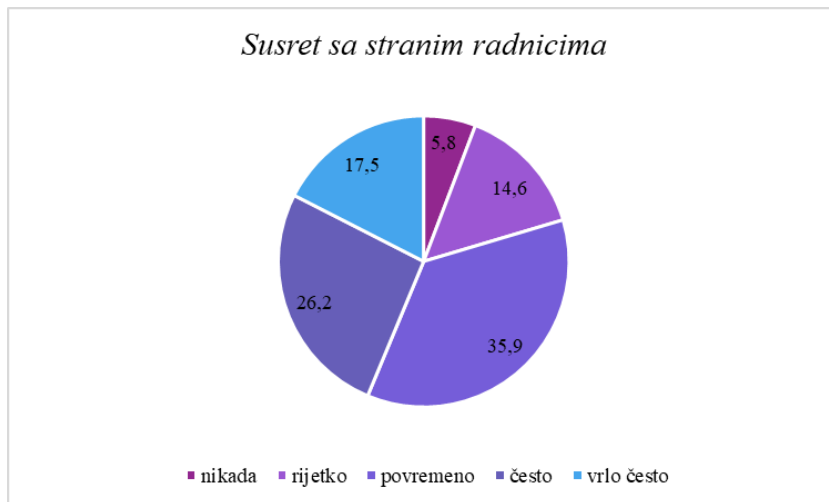
Grafički prikaz 11 Odnos prema religiji

Tablica 12 Susret sa stranim radnicima

	<i>f</i>	<i>%</i>
nikada	12	5,8
rijetko	30	14,6
povremeno	74	35,9
često	54	26,2
vrlo često	36	17,5
ukupno	206	100,0

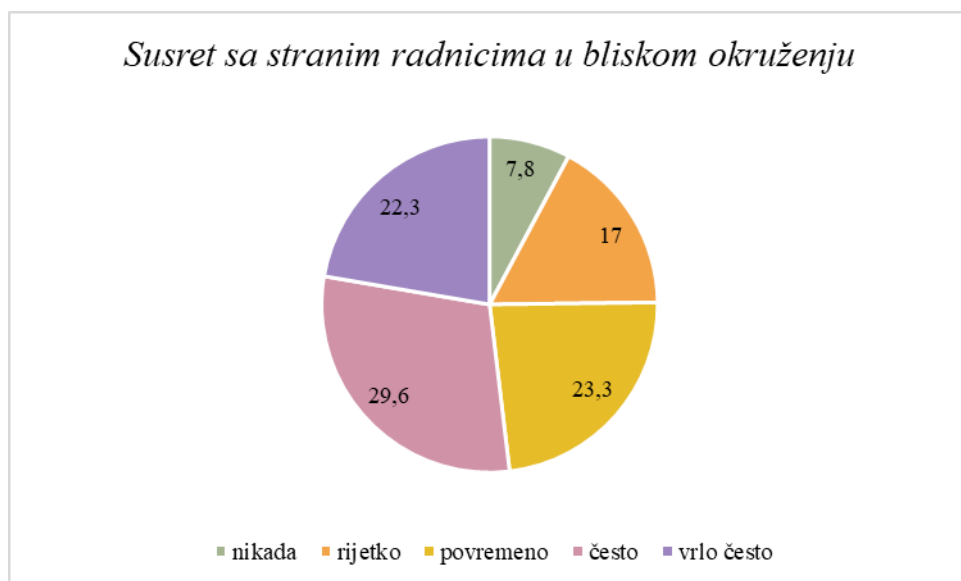
Grafički prikaz 12 Susret sa stranim radnicima

Tablica 13 Strani radnici u bliskom okruženju

	<i>f</i>	<i>%</i>
nikada	16	7,8
rijetko	35	17,0
povremeno	48	23,3
često	61	29,6
vrlo često	46	22,3
ukupno	206	100,0

Grafički prikaz 13 Strani radnici u bliskom okruženju

Tablica 14 Iskustva sa stranim radnicima u radnom okruženju

	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	126	61,2
ne, ali sam imao na prošlom poslu/negdje drugdje	20	9,7
da	60	29,1
ukupno	206	100,0

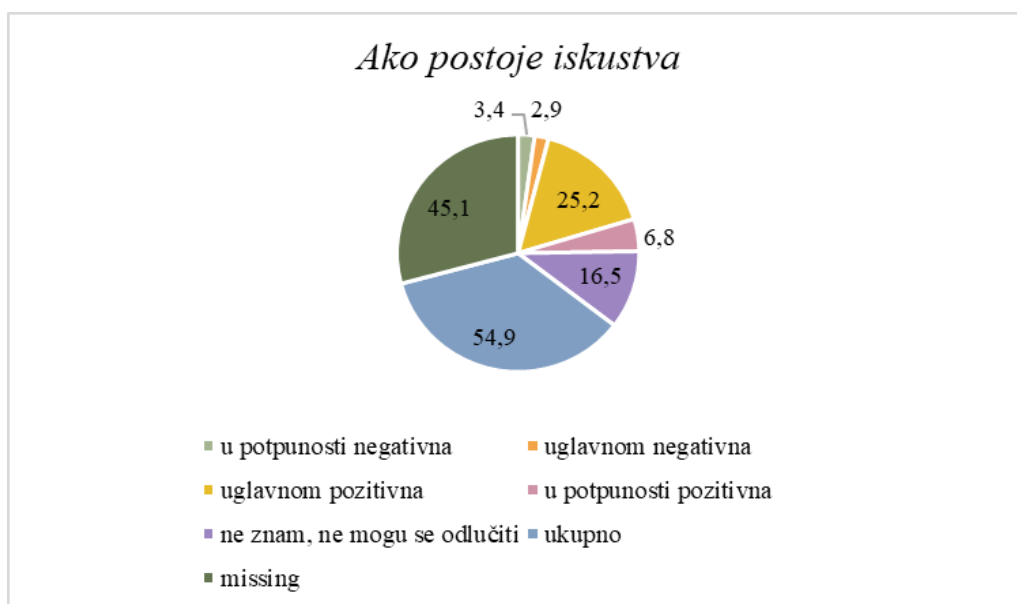
Grafički prikaz 14 Iskustva sa stranim radnicima u radnom okruženju

Tablica 14.1 Ako postoje iskustva

	<i>f</i>	<i>%</i>
u potpunosti negativna	7	3,4
uglavnom negativna	6	2,9
uglavnom pozitivna	52	25,2
u potpunosti pozitivna	14	6,8
ne znam, ne mogu se odlučiti	34	16,5
ukupno	113	54,9
bez odgovora	93	45,1

Grafički prikaz 14.1 Ako postoje iskustva

Tablica 15 Upoznatost s hrvatskim zakonom prema stranim radnicima

	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	144	69,9
da	62	30,1
ukupno	206	100

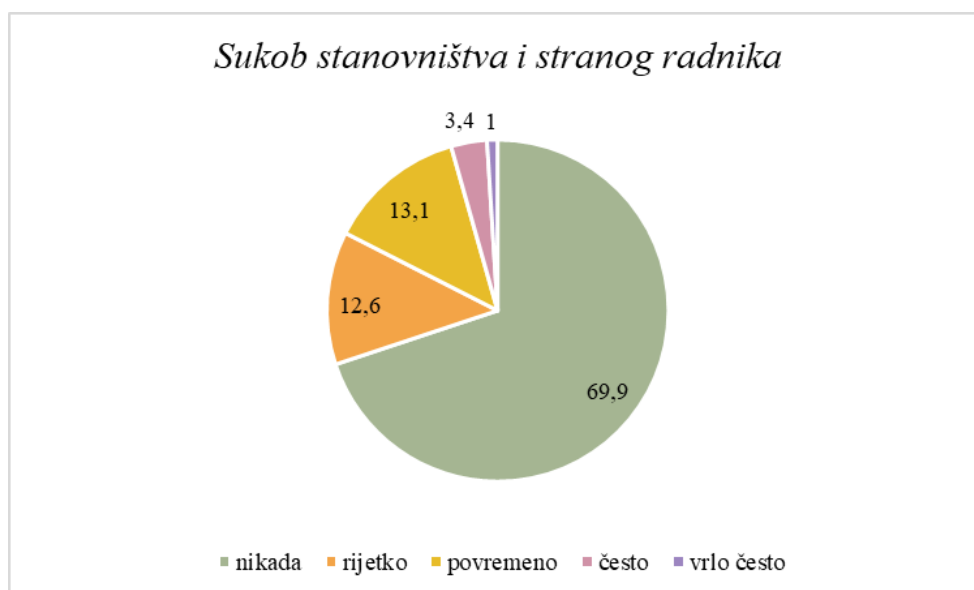
Grafički prikaz 15 Upoznatost s hrvatskim zakonom prema stranim radnicima

Tablica 16 Sukob stanovništva i stranog radnika

	<i>f</i>	<i>%</i>
nikada	144	69,9
rijetko	26	12,6
povremeno	27	13,1
često	7	3,4
vrlo često	2	1,0
ukupno	206	100,0

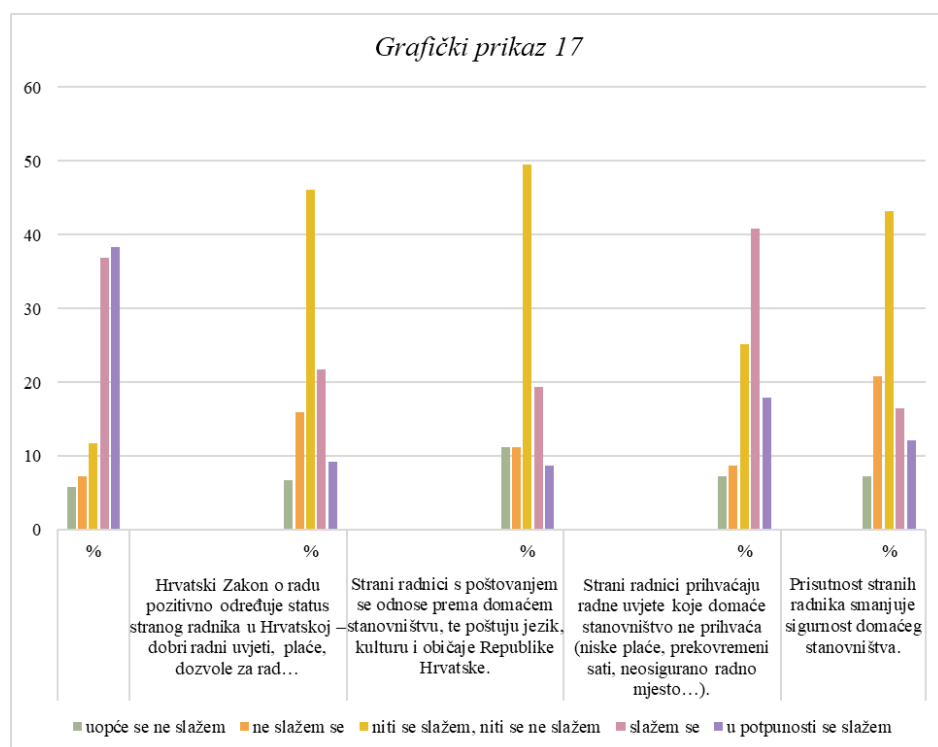
Grafički prikaz 16 Sukob stanovništva i stranog radnika

Tablica 17 Stavovi o stranim radnicima

		uopće se ne slažem	ne slažem se	nit i se slažem, nit i se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem	ukupno
Smatram da svi ljudi imaju pravo na jednake radne uvjete bez obzira na svoje podrijetlo (rasno, etičko, religiozno i sl.).	f	12	15	24	76	79	206
	%	5,8	7,3	11,7	36,9	38,3	100
Hrvatski Zakon o radu pozitivno određuje status stranog radnika u Hrvatskoj – dobri radni uvjeti, plaće, dozvole za rad...	f	14	33	95	45	19	206
	%	6,8	16	46,1	21,8	9,2	100
Strani radnici s poštovanjem se odnose prema domaćem stanovništvu, te poštuju jezik, kulturu i običaje Republike Hrvatske.	f	23	23	102	40	18	206
	%	11,2	11,2	49,5	19,4	8,7	100
Strani radnici prihvaćaju radne uvjete koje domaće stanovništvo ne prihvaća (niske plaće, prekovremeni sati, neosigurano radno mjesto...).	f	15	18	52	84	37	206
	%	7,3	8,7	25,2	40,8	18	100
Prisutnost stranih radnika smanjuje sigurnost domaćeg stanovništva.	f	15	43	89	34	25	206
	%	7,3	20,9	43,2	16,5	12,1	100

Grafički prikaz 17 Stavovi o stranim radnicima

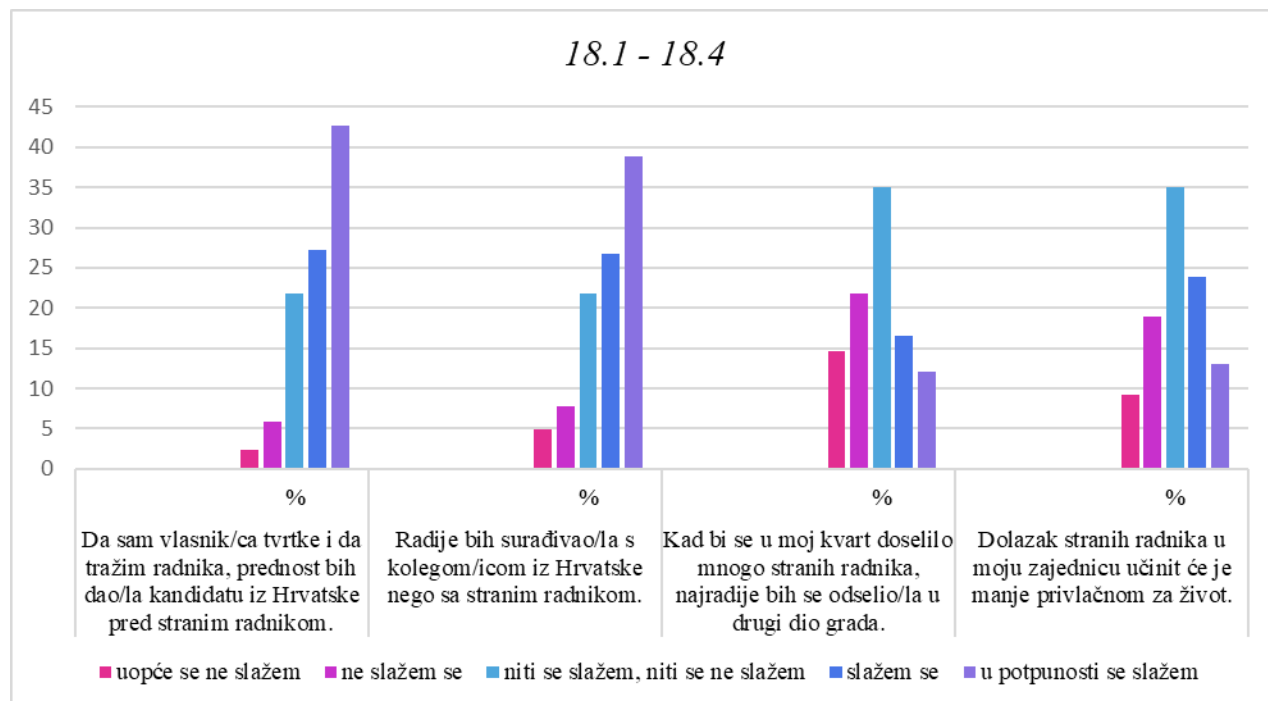

Tablica 18 Prisutnost stranih radnika

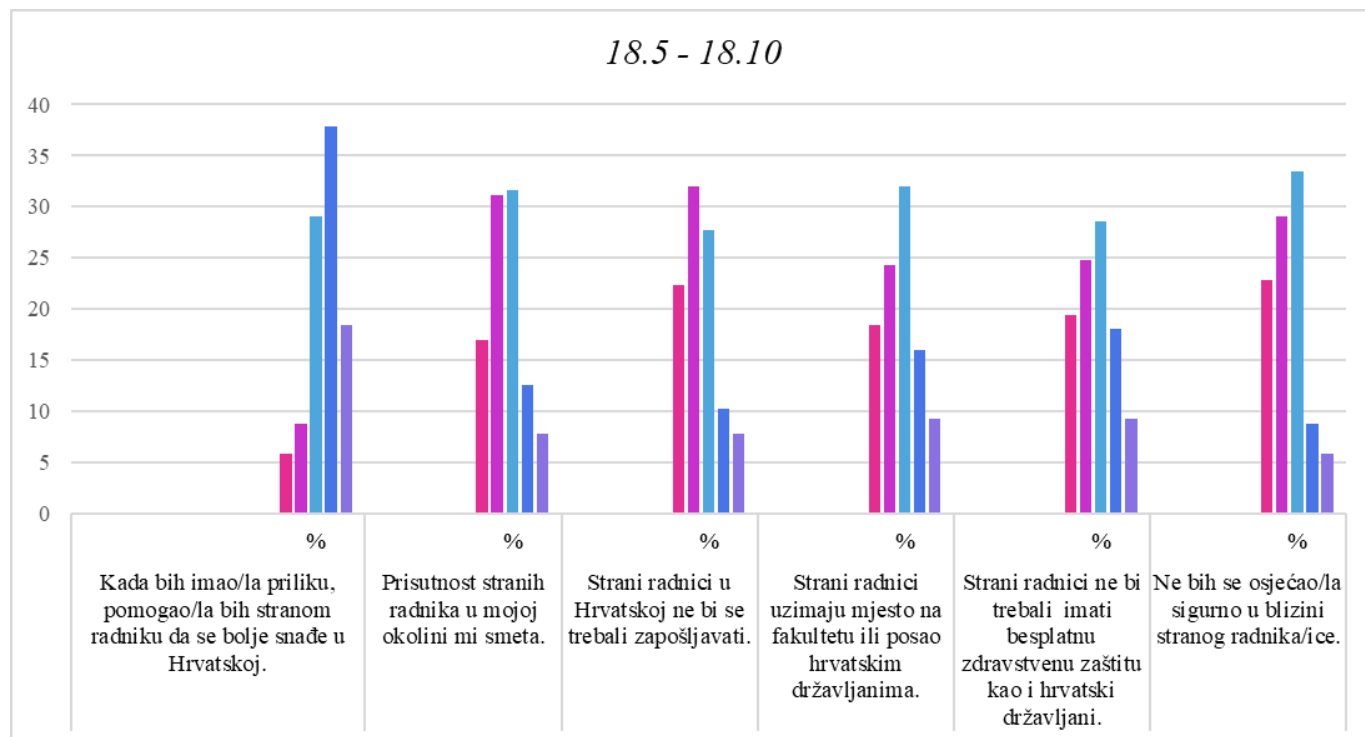
		uopće se ne slažem	ne slažem se	ni se slažem, se ne ni se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem	ukupno
18.1. Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred stranim radnikom.	<i>f</i>	5	12	45	56	88	206
	<i>%</i>	2,4	5,8	21,8	27,2	42,7	100
18.2. Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego sa stranim radnikom.	<i>f</i>	10	16	45	55	80	206
	<i>%</i>	4,9	7,8	21,8	26,7	38,8	100
18.3. Kad bi se u moj kvart doselilo mnogo stranih radnika, najradije bih se odselio/la u drugi dio grada.	<i>f</i>	30	45	72	34	25	206
	<i>%</i>	14,6	21,8	35,0	16,5	12,1	100
18.4. Dolazak stranih radnika u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život.	<i>f</i>	19	39	72	49	27	206
	<i>%</i>	9,2	18,9	35	23,8	13	100
18.5. Kada bih imao/la priliku, pomogao/la bih stranom radniku da se bolje snađe u Hrvatskoj.	<i>f</i>	12	18	60	78	38	206
	<i>%</i>	5,8	8,7	29,1	37,9	18,4	100
18.6. Prisutnost stranih radnika u mojoj okolini mi smeta.	<i>f</i>	35	64	65	26	16	206
	<i>%</i>	17	31,1	31,6	12,6	7,8	100
18.7. Strani radnici u Hrvatskoj ne bi se trebali zapošljavati.	<i>f</i>	46	66	57	21	16	206
	<i>%</i>	22,3	32	27,7	10,2	7,8	100
18.8. Strani radnici uzimaju mjesto na fakultetu ili posao hrvatskim državljanima.	<i>f</i>	38	50	66	33	19	206
	<i>%</i>	18,4	24,3	32	16	9,2	100
18.9. Strani radnici ne bi trebali imati besplatnu zdravstvenu zaštitu kao i hrvatski državljani.	<i>f</i>	40	51	59	37	19	206
	<i>%</i>	19,4	24,8	28,6	18	9,2	100
18.10. Ne bih se osjećao/la sigurno u blizini stranog radnika/ice.	<i>f</i>	47	60	69	18	12	206
	<i>%</i>	22,8	29,1	33,5	8,7	5,8	100
18.11. Rado bih se sprijateljio/la sa stranim radnikom/icom.	<i>f</i>	34	39	78	44	11	206
	<i>%</i>	16,5	18,9	37,9	21,4	5,3	100
18.12. Obitelji stranog radnika/ice treba omogućiti da se doseli u Hrvatsku.	<i>f</i>	48	46	69	34	9	206
	<i>%</i>	23,3	22,3	33,5	16,5	4,4	100
18.13. Nemam ništa protiv ostvarivanja obiteljskog odnosa sa stranim radnikom/icom.	<i>f</i>	65	53	60	25	3	206
	<i>%</i>	31,6	25,7	29,1	12,1	1,5	100
18.14. Prihvatio/la bih ljubavnu vezu sa stranom radnikom/icom.	<i>f</i>	95	47	41	17	6	206
	<i>%</i>	46,1	22,8	19,9	8,3	2,9	100
	<i>f</i>	75	49	56	15	11	206

18.15. Smetalo bi mi kada bi moje dijete išlo u vrtić s djecom stranih radnika/ica.	%	36,4	23,8	27,2	7,3	5,3	100
---	---	------	------	------	-----	-----	-----

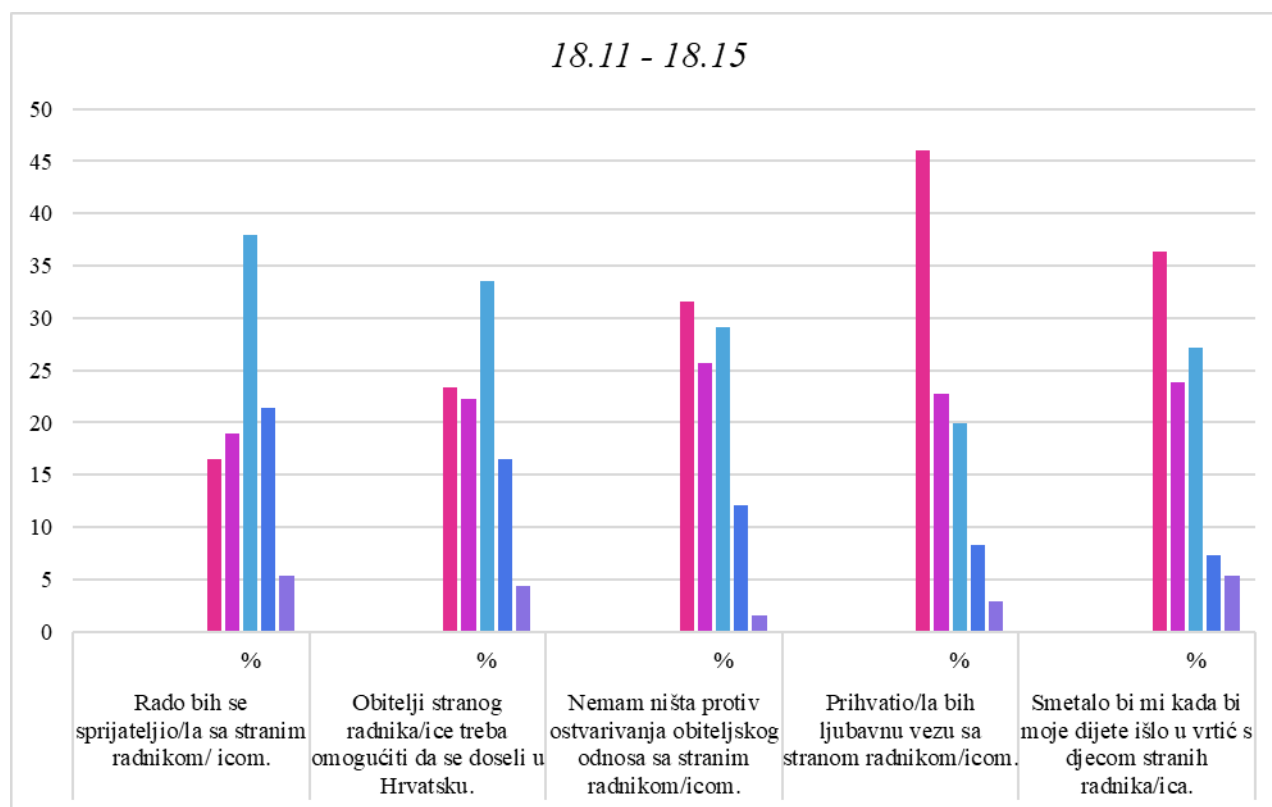
Grafički prikaz 18.1 – 18.4 Prisutnost stranih radnika

Grafički prikaz 18.5 – 18.10 Prisutnost stranih radnika

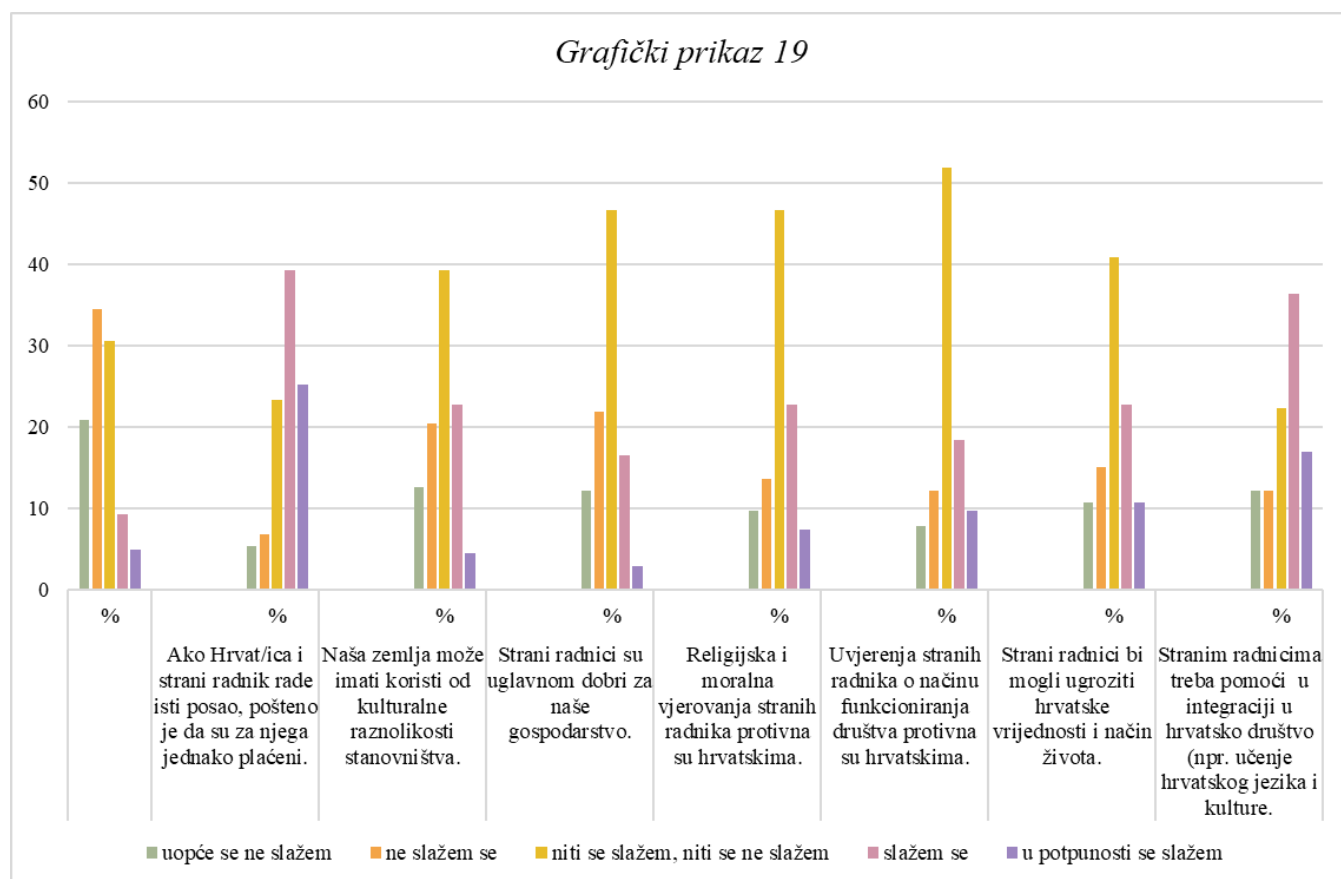
Grafički prikaz 18.11 – 18.15 Prisutnost stranih radnika

Tablica 19 Stavovi o utjecaju stranih radnika na sliku Republike Hrvatske

		uopće se ne slažem	ne slažem se	nit i se slažem, nit i se ne slažem	slažem se	u potpunosti se slažem	ukupno
19.1. Nakon useljenja u Hrvatsku, strani radnici bi trebali napustiti svoje običaje.	<i>f</i>	43	71	63	19	10	206
	%	20,9	34,5	30,6	9,2	4,9	100
19.2. Ako Hrvat/ica i strani radnik rade isti posao, pošteno je da su za njega jednako plaćeni.	<i>f</i>	11	14	48	81	52	206
	%	5,3	6,8	23,3	39,3	25,2	100
19.3. Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva.	<i>f</i>	26	42	82	47	9	206
	%	12,6	20,4	39,3	22,8	4,4	100
19.4. Strani radnici su uglavnom dobri za naše gospodarstvo.	<i>f</i>	25	45	96	34	6	206
	%	12,1	21,8	46,6	16,5	2,9	100
19.5. Religijska i moralna vjerovanja stranih radnika protivna su hrvatskima.	<i>f</i>	20	28	96	47	15	206
	%	9,7	13,6	46,6	22,8	7,3	100
19.6. Uvjerenja stranih radnika o načinu funkcioniranja društva protivna su hrvatskima.	<i>f</i>	16	25	107	38	20	206
	%	7,8	12,1	51,9	18,4	9,7	100
19.7. Strani radnici bi mogli ugroziti hrvatske vrijednosti i način života.	<i>f</i>	22	31	84	47	22	206
	%	10,7	15	40,8	22,8	10,7	100
19.8. Stranim radnicima treba pomoći u integraciji u hrvatsko društvo (npr. učenje hrvatskog jezika i kulture).	<i>f</i>	25	25	46	75	35	206
	%	12,1	12,1	22,3	36,4	17	100

Grafički prikaz 19 Stavovi o utjecaju stranih radnika na sliku Republike Hrvatske

Tablice hi-kvadrat testova

statistika	1*18.1		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	5,031	4	0,284
Omjer vjerojatnosti	5,167	4	0,271
Linearna povezanost	0,473	1	0,491

statistika	1*18.2		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	13,916	4	0,008
Omjer vjerojatnosti	14,450	4	0,006
Linearna povezanost	3,904	1	0,048

statistika	1*18.6		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	4,150	4	0,386
Omjer vjerojatnosti	4,177	4	0,383
Linearna povezanost	0,277	1	0,599

statistika	1*18.11		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	14,141	4	0,007
Omjer vjerojatnosti	14,342	4	0,006
Linearna povezanost	4,654	1	0,031

statistika	1*18.13		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	3,950	4	0,413
Omjer vjerojatnosti	3,980	4	0,409
Linearna povezanost	1,952	1	0,162

statistika	2*18.1		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	11,574	12	0,480
Omjer vjerojatnosti	12,536	12	0,404
Linearna povezanost	1,265	1	0,261

statistika	2*18.2		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	9,772	12	0,636
Omjer vjerojatnosti	9,496	12	0,660
Linearna povezanost	0,015	1	0,904

statistika	2*18.6		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	20,338	12	0,061
Omjer vjerojatnosti	22,252	12	0,035
Linearna povezanost	1,824	1	0,177

statistika	2*18.11		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	24,927	12	0,015
Omjer vjerojatnosti	28,746	12	0,004
Linearna povezanost	7,475	1	0,006

statistika	2*18.13		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	14,965	12	0,243
Omjer vjerojatnosti	17,620	12	0,128
Linearna povezanost	,331	1	0,565

statistika	5*18.1		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	11,511	8	0,174
Omjer vjerojatnosti	8,569	8	0,380
Linearna povezanost	1,512	1	0,219

statistika	5*18.2		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	9,357	8	0,313
Omjer vjerojatnosti	11,267	8	0,187
Linearna povezanost	3,321	1	0,068

statistika	5*18.6		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	10,017	8	0,264
Omjer vjerojatnosti	10,967	8	0,204
Linearna povezanost	0,000	1	0,988

statistika	5*18.11		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	9,208	8	0,325
Omjer vjerojatnosti	9,643	8	0,291
Linearna povezanost	4,467	1	0,035

statistika	5*18.13		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	8,678	8	0,370
Omjer vjerojatnosti	10,337	8	0,242
Linearna povezanost	5,408	1	0,020

statistika	11*18.1		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	25,404	20	0,186
Omjer vjerojatnosti	26,424	20	0,152
Linearna povezanost	0,257	1	0,612

statistika	11*18.2		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	13,986	20	0,831
Omjer vjerojatnosti	16,847	20	0,663
Linearna povezanost	1,165	1	0,281

statistika	11*18.6		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	51,230	20	0,001
Omjer vjerojatnosti	41,019	20	0,004
Linearna povezanost	11,086	1	0,001

statistika	11*18.11		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	18,319	20	0,566
Omjer vjerojatnosti	17,948	20	0,591
Linearna povezanost	0,036	1	0,849

statistika	11*18.13		
	hi-kvadrat	df	p
Pearson hi-kvadrat	15,107	20	0,770
Omjer vjerojatnosti	15,832	20	0,727
Linearna povezanost	0,421	1	0,517

SAŽETAK

Hrvatska je tijekom posljednjih desetljeća prošla kroz značajne ekonomske, političke i demografske promjene. Ulaskom u Europsku uniju 2013. godine, zemlja se otvorila međunarodnim tržištima i radnim migracijama, što je dovelo do porasta broja stranih radnika. Strani radnici donose sa sobom različite kulture, jezike i radne navike, što ima značajan utjecaj na ekonomiju, društvo i politiku. Dok neki smatraju da su strani radnici ključni za gospodarski rast, drugi izražavaju zabrinutost zbog mogućih negativnih učinaka na društvenu koheziju i tržište rada. Povećanje broja stranih radnika u Hrvatskoj postalo je aktualna tema u medijima, što zahtijeva detaljnu analizu iz društvene i ekonomske perspektive domaćeg stanovništva. U skladu s tim, ovo istraživanje usmjerava se na stavove stanovnika grada Splita prema stranim radnicima. Glavni cilj istraživanja je utvrditi razinu socijalne distance koju stanovnici Splita imaju prema stranim radnicima u svom gradu. Istraživanje je provedeno putem online ankete, pri čemu su prikupljeni podaci od 206 punoljetnih stanovnika Splita tijekom svibnja i lipnja 2024. Rezultati upućuju na potrebu za kontinuiranim naporima u smanjenju predrasuda kako bi strani radnici mogli biti bolje integrirani u društvo. Na taj način, oni mogu značajno doprinijeti razvoju i raznolikosti zajednice, obogaćujući vrijednosti Splita i Hrvatske.

Ključne riječi: socijalna distanca, strani radnici, domaće stanovništvo, grad Split

SUMMARY

In recent decades, Croatia has undergone significant economic, political and demographic changes. With its accession to the European Union in 2013, the country opened up to international markets and labour migration, which led to an increase in the number of foreign workers. Foreign workers bring different cultures, languages and working habits, which has a significant impact on the economy, society and politics. While some see the foreign workforce as key to economic growth, others express concern about possible negative effects on social cohesion and the labour market. The increase in the number of foreign workers in Croatia has become a hot topic in the media, which requires a detailed analysis from the social and economic perspective of the local population. Accordingly, this research focuses on the attitudes of the inhabitants of the city of Split towards foreign workers. The main objective of the research is to determine the degree of social distance that Split residents have towards foreign workers in their city. The research was conducted with an online survey in which data was collected from 206 adult residents of Split during May and June 2024. The results indicate that continuous efforts are needed to reduce prejudices so that foreign workers can be better integrated into society. In this way, they can significantly contribute to the development and diversity of the community and enrich the values of Split and Croatia.

Keywords: social distance, foreign workers, local population, city of Split

Bilješke o autorici

Barbara Vučić rođena je 08. listopada 2002. godine u Sinju. Završila je Osnovnu školu fra Pavla Vučkovića u Sinju i srednju Gimnaziju Dinka Šimunovića u Sinju. Trenutno je studentica treće godine preddiplomskog jednopredmetnog studija sociologije na Filozofskom fakultetu u Splitu.

e-mail: bvucic@ffst.hr

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja BARBARA VUČIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15. siječnja 2024.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: BARBARA KUČIĆ

Naslov rada: SOCIJALNA DISTANCA PREMA STRANIM
RADNICIMA NA PODRUČJU GRADA SPLITA

Znanstveno područje i polje: SOCIOLOGIJA

Vrsta rada: LAURŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
PROF. DR. SC. RENATA REIJA

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
/

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

DOC. DR. SC. TEA BUTOVIĆ
PROF. DR. SC. RENATA REIJA
DR. SC. TONI POPOVIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 15. 07. 2024.

Potpis studenta/studentice: Barbara Kučić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.